

IV. Finansal Kesim

2022 yılında güçlü bir şekilde artan TL kredilerde TL firma kredileri sürükleyici olurken, 2022 yılı Nisan ayından itibaren devreye alınan makroihtiyati politikaların kredi büyümesindeki ivmelenmenin yavaşlamasında etkili olduğu gözlenmektedir. Firmaların yükselen emtia fiyatlarıyla artan işletme sermayesi ve stok finansman ihtiyacı TL firma kredisi talebinin güçlü kalmasına neden olurken, makroihtiyati politikaların katkısıyla KOBİ, ihracat ve yatırım kredilerinin büyümesi ve kredilerdeki payı olumlu yönde ayrılmaktadır. Bu gelişme büyüme kompozisyonunda sürdürülebilir bileşenlerin payının artmasına, istihdamın güçlenmesine ve yapısal cari açığın azaltılmasına katkı verecektir. Tüketici kredisi büyümesi BDDK tarafından uygulamaya alınan düzenlemeler sonrasında ılımlı bir patikada hareket etmektedir. Parasal aktarım mekanizmasının etkinliğini artırmak amacıyla uygulamaya alınan ve TL ticari kredi faiz oranı seviyesine göre menkul kıymet tesis edilmesine yönelik düzenleme sonrasında politika faiz oranı ve ticari kredi faiz oranı arasındaki makasın kapandığı görülmektedir.

Bankacılık sektörü aktif kalitesindeki olumlu görünüm tüm ilgili göstergeler öncülüğünde iyileşerek devam etmektedir. Tüm kredi alt türlerinde TGA oranlarındaki azalış belirgindir. TGA tahsilatlarının TGA ilavelerine ve TGA bakiyesine oranı geçmiş dönem ortalamasının üzerinde olup iyileşmeye devam etmektedir. Yakın izlemedeki kredi oranı ve yapılandırılan kredi oranındaki gerileme eğilimi korunmaktadır. Ayrıca, yakın izlemedeki kredilerin önemli bir kısmının gecikmesi olmayan kredilerden oluştuğu görülmektedir. Standart nitelikli kredilerden yakın izlemedeki kredilere ve yakın izlemedeki kredilerden TGA'ya geçiş olasılıklarının gerilemesi de bankaların aktif kalitesi görünümünü desteklemektedir. Bankaların ihtiyatlılık gereği salgın döneminden itibaren tüm kredi sınıfları için yüksek oranlarda karşılık ayırmaları aktif kalitesi risklerini sınırlandırmaktadır.

Sektörün YP dış borcundaki azalış devam ederken, güçlü YP likidite tamponlarının korunması likidite şoklarına karşı bankaların dayanıklılığını artırmaktadır. Reel sektör firmalarının YP kredi iştahının zayıf olması nedeniyle artan YP kredi kapamaları bankaların döviz likiditesini artırmıştır. Bu gelişme, bankaların YP dış borçlanma ihtiyacının azalmasına neden olurken, küresel finansal koşullardaki sıkılaşıma ve jeopolitik riskler nedeniyle dış borç maliyetleri yükselmiştir. Azalan dış borca karşın yüksek seviyede bulunan döviz likiditesi, bankaları yurt dışı finansman temininde yaşanabilecek olası şoklara karşı güçlü kılmaktadır. Sektörün likidite karşılama oranı gibi kısa vadeli likidite göstergeleri ile istikrarlı fonlama göstergesi olan kredi/mevduat oranındaki iyileşme de devam etmektedir.

Bankaların faiz riski sınırlı düzeyde olup, bilanço yapıları faiz şoklarını yönetebilecek kapasitedir. Bankaların bilançolarında sabit faizli menkul kıymetlerin payında ve sabit faizli menkul kıymetlerin vadesinde artış gözlenmiştir. Diğer yandan bankaların kredi portföylerinde değişken faizli kredilere yönelim devam etmiştir. Kredilere ve mevduata ilişkin devreye alınan menkul kıymet düzenlemelerinin bilanço etkisi sınırlıdır. Bankalar ağırlıklı olarak uzun YP pozisyona sahip iken uzun pozisyon fazlası taşıyan bankaların sayısı artmakta, aktif büyüklüğü payları yüksek seyretmektedir.

Bankaların güçlü kârlılık performansı sermaye yeterliliğini desteklerken, fazla sermaye tamponları güçlenmektedir. Sektörün yasal oranların üzerinde bulundurduğu fazla sermaye tamponları olası şoklar karşısında sistemin bütününe sirayet edebilecek risklerin yönetilmesine katkı sağlamaktadır. Sektörün güçlü kâr performansında, kredi mevduat faiz marjı, TÜFE'ye endeksli menkul kıymet getirileri ile güçlü kredi büyümesinden gelen hacim etkisi etkili olmuştur. Aktif kalitesi görünümünün olumlu seyretmesi kârlılığı desteklerken bankaların ihtiyatlılık gereği serbest karşılıklarını artırmaları kârlılığı sınırlandırmıştır.

IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

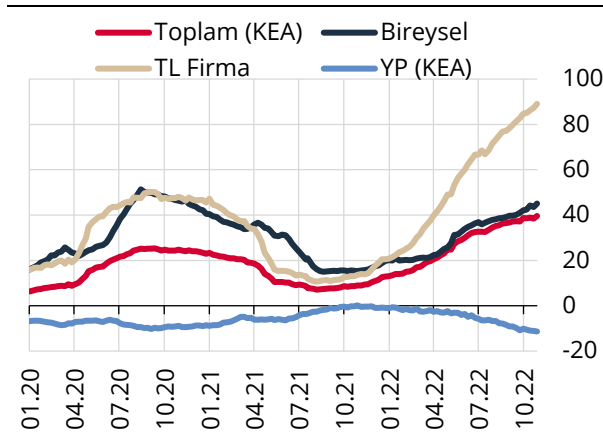
IV.1.1 Kredi Büyümesi Gelişmeleri

Ticari kredilerin amacına uygun şekilde iktisadi faaliyetle buluşmasını temin etmek amacıyla güçlendirilen makroihtiyati politika setinin etkileri yakından takip edilmektedir. 2022 Mayıs ayı ve takibinde devreye alınan makroihtiyati düzenlemeler sonrasında kredi kompozisyonunda hedeflenen yönde değişim yaşanmış ve toplam kredi büyüme hızlarındaki ivmelenme yavaşlamıştır.

Mevcut Rapor döneminde kur etkisinden arındırılmış kredi yıllık büyümesi yüzde 39,6 seviyesine gelmiştir. Kredi büyümesinde TL firma kredi kullandırılmalarının öne çıkmaya devam ettiği, kur etkisinden arındırılmış YP kredilerdeki daralma eğiliminin ise hızlanarak yüzde 11,4 düzeyine ulaştığı görülmektedir. TL firma kredilerinin yıllık büyümesi yüzde 89'a ulaşırken, bu gelişme reel sektör firmalarının 2021 yılının son çeyreğinden itibaren güçlü bir şekilde kredilerini büyüttüklerini göstermektedir (Grafik IV.1.1).

Özellikle, 2022 yılının ikinci çeyreğinde ivmelenen ticari kredilere yönelik uygulamaya alınan makroihtiyati politikaların etkileri gözlenmeye başlanmıştır. Son dönem kredi eğilimlerini daha iyi yansıtan yıllıklandırılmış 13 haftalık kredi büyümeleri devreye alınan makroihtiyati düzenlemelerin etkisiyle kredi büyümesindeki hızlanmanın kontrol altına alındığına işaret etmektedir. TL firma kredi büyümesinde yıllıklandırılmış 13 haftalık büyüme Mayıs ayında yüzde 140'a yükselirken KOBİ, esnaf, tarım, ihracat ve yatırım kredisi haricindeki kredilere yönelik uygulamaya alınan makroihtiyati tedbirler sonrasında bu kredilerin büyümesi yüzde 80 düzeylerine gerilemiştir. Bireysel kredi büyümesi de Haziran ayında alınan konut kredileri kredi/değer oranı ve ihtiyaç kredi vadelerine yönelik sıkılaştırıcı önlemlerin katkısıyla ivme kaybederek yüzde 45 düzeylerine gelmiştir (Grafik IV.1.2).

Grafik IV.1.1: Yıllık Kredi Büyümesi (KEA, %)

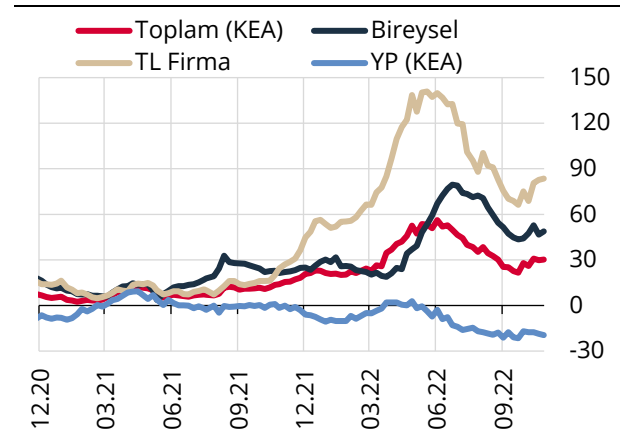

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. KEA kredi büyümesi, bir yıllık dönemdeki TL kredi değişimi ve YP (sepet) kredi değişiminin bir yıllık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının bir yıl önceki toplam kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

Grafik IV.1.2: 13 Haftalık Kredi Büyümesi (Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. KEA kredi büyümesi, 13 haftalık dönemdeki TL kredi değişimi ve YP (sepet) kredi değişiminin 13 haftalık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının 13 hafta önceki toplam kredi bakiyesine oranı yıllıklandırılarak hesaplanmaktadır.

2021 yıl sonundan 28 Ekim haftasına kadar geçen dönemde toplam kredi stokunda görülen 2,1 trilyon TL tutarındaki artışın 1,7 trilyon TL'si TL kredilerden kaynaklanmıştır. TL kredi stokunda görülen bu artışa ise TL firma kredileri 1,3 trilyon TL katkı ile öncülük etmiştir. 2022 yılının ilk on ayında TL firma kredilerinde aylık ortalama net kullandırım 136,2 milyar TL olarak gerçekleşirken, bu tutar 2021 yılının aynı dönem ortalamasının 8,5 katıdır. Aynı dönemde parite etkisinden arındırılmış YP firma kredilerinde ise aylık ortalama 1,4 milyar ABD doları (23,6 milyar TL) azalma gözlenmiştir (Tablo IV.1.1). Firmaların vadesi gelen YP kredilerini kapatarak TL kredi kullanma eğilimi de TL firma kredi büyümesinin güçlü seyretmesine neden olmuştur.

Tablo IV.1.1: Aylık Firma Kredi Değişimleri (KEA, Milyar TL, Ocak-Ekim Ortalama Aylık Değişim)

	2021	2022	Oran
TL Firma	16,1	136,2	8,5
TL KOBİ	6,3	63,4	10,1
TL Büyük Firma	9,8	72,8	7,4
YP Firma	1,6	-23,6	-14,5
YP KOBİ	1,2	-3,7	-3,0
YP Büyük Firma	0,4	-19,9	-51,5
Toplam Firma	17,7	112,6	6,4

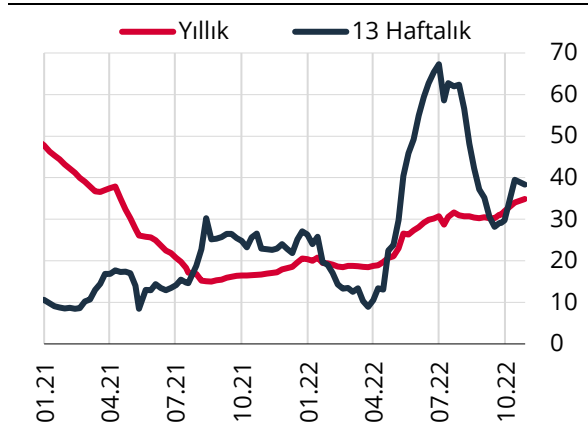
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.22

Dipnot: Tabloda, firma kredi stokundaki aylık değişimlerin Ocak-Ekim dönemindeki ortalama seviyeleri gösterilmektedir. YP değişimler, sepet cinsinden hesaplanan aylık YP kredi değişimi, aylık ortalama sepet kur ile çarpılarak hesaplanmıştır. Oran, 2022 yılı değerlerinin 2021 yılı değerlere bölünmesiyle hesaplanmıştır.

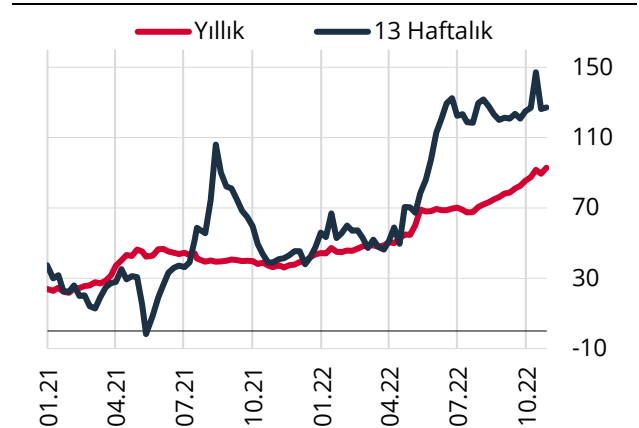
Bireysel kredi büyümesindeki ılımlı seyir korunmaktadır.

BDDK'nın Haziran ayında 100 bin TL üzerindeki ihtiyaç kredilerindeki genel vade sınırını 24 aydan 12 aya indirmesinin ardından özellikle 13 haftalık ihtiyaç kredi büyüme oranlarının önemli ölçüde gerilediği görülmektedir (Grafik IV.1.3). Nitekim, Temmuz ayı başında yüzde 70 düzeyine yaklaşan 13 haftalık ihtiyaç kredi büyümesi alınan önlemlerle son haftalarda yüzde 30 düzeylerine gerilemiştir. Bireysel kredi kartı bakiyesi yıllık büyümesindeki canlı seyir, enflasyon kaynaklı artan tüketim talebi, dijitalleşme ile sağlanan kullanım kolaylıkları ve limitlerde yukarı yönlü güncellemelerin etkisi ile devam etmektedir. Haziran ayında limiti 25 bin TL üzerinde olan kredi kartlarının asgari ödeme oranının yüzde 40'a çıkarılmasının ise bireysel kredi kartı büyümesinde önemli bir yavaşlatıcı etki yapmadığı görülmektedir. Diğer taraftan, kredi kartı faiz oranlarının belirlenmesinde kullanılan referans faiz oranının politika faizi indirimleri sonucunda gerilemesinin 13 haftalık büyüme oranlarının yükselmesinde etkili olduğu değerlendirilmektedir (Grafik IV.1.4).

Grafik IV.1.3: İhtiyaç Kredi Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Grafik IV.1.4: Bireysel Kredi Kartı Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

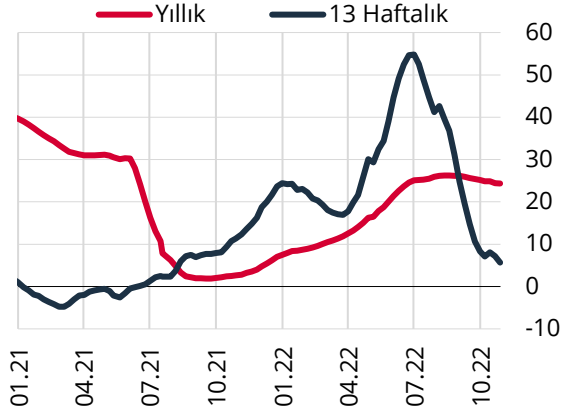
Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir.

Yılın ilk yarısında konut fiyat gelişmeleri ve yatırım amaçlı konut talebi kaynaklı olarak canlı seyreden konut kredisi büyümesi, Haziran ayında BDDK'nın azami kredi/değer oranlarını konut fiyatına göre farklılaştırması ve bu oranları sıkılaştırması ile kamu bankalarının kampanyalı kredi kullandırılmalarını yavaşlatması nedeniyle önemli oranda gerilemiştir (Grafik IV.1.5). 2022 yılı Şubat ayında taşıt kredi kullanımında kredi/değer oranının belirlenmesinde kullanılan eşik değerlerin iyileştirilmesi ve taşıt fiyatlarının yükselmeye devam edeceği beklentisiyle artan talep, taşıt kredilerinin yılın ilk yarısında önemli oranda ivme kazanmasına neden olmuştur. Taşıt kredilerinin 13 haftalık büyümesi Haziran ayına kadar hızla yükselirken,

taşıtlı tedarikinde yaşanan sorunlar, kredi koşullarının sıkılaşması ve Ticaret Bakanlığının Ağustos ayında ikinci el satışlara yönelik getirdiği kısıtlayıcı düzenleme nedeniyle sonraki dönemde hızlı bir ivme kaybı yaşamıştır. Yıllık taşıtlı kredi büyümesinde ise geçtiğimiz yıldan gelen düşük bazın etkisiyle güçlü seyir sürmektedir (Grafik IV.1.6).

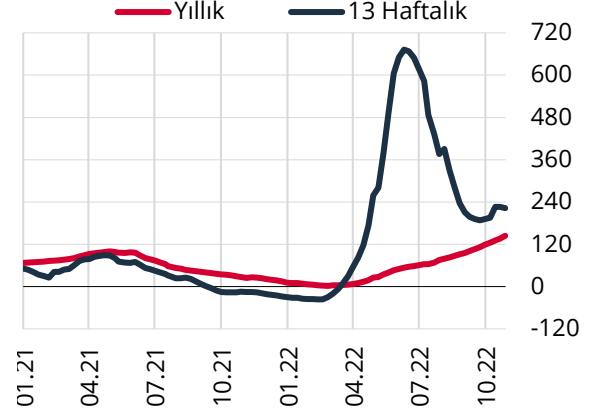
Grafik IV.1.5: Konut Kredi Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Grafik IV.1.6: Taşıtlı Kredi Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

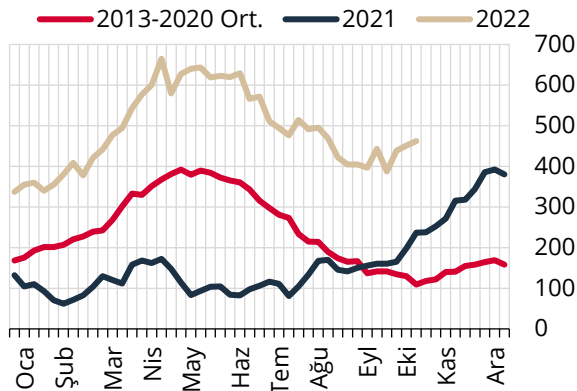
Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir.

Reelleştirilmiş ticari kredi stok değişimi tarihsel ortalamasının üzerinde seyrederken, reel tüketici kredisi stok değişimi son aylarda tarihsel ortalamasının altına gerilemiştir.

TL ticari kredide reelleştirilmiş net kullandırmalar, 2021 yılı son çeyreğinden itibaren tarihsel ortalamasının üzerine çıkmış, 2022 yılı Mayıs ayına kadar olan dönemde de uzun dönem ortalamasının ve 2021 yılı aynı döneminin oldukça üzerinde seyretmiştir. Mayıs ayı itibarıyla açıklanan birçok makroihtiyati önlemler ile birlikte reelleştirilmiş TL kredi bakiye değişimleri yaz aylarında gerilemeye başlamış fakat uzun dönem ortalamasının üstündeki seyrini sürdürmüştür (Grafik IV.1.7). Önceki Rapor döneminde tarihsel ortalamasına yakın seyreden reel tüketici kredi stok değişiminin Mayıs ve Haziran aylarında ortalamasının oldukça üzerine çıktığı ancak Haziran ayında BDDK'nın konut ve ihtiyaç kredilerine yönelik getirdiği önlemlerin etkisiyle ortalamasının altına gerilediği görülmektedir (Grafik IV.1.8).

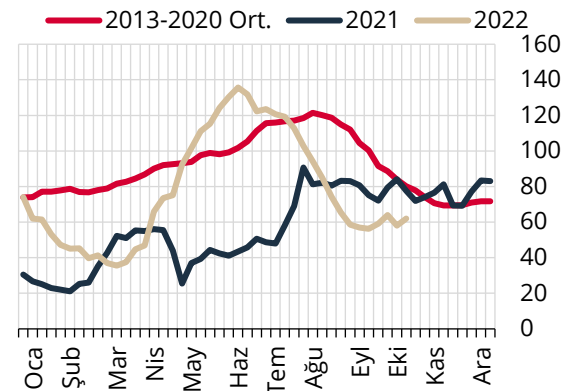
Grafik IV.1.7: TL Ticari Kredi Stok Gelişimi (3 Aylık Stok Değişim, Reel, Milyon TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Grafik IV.1.8: Tüketici Kredisi Stok Gelişimi (3 Aylık Stok Değişim, Reel, Milyon TL)

Kaynak: TCMB

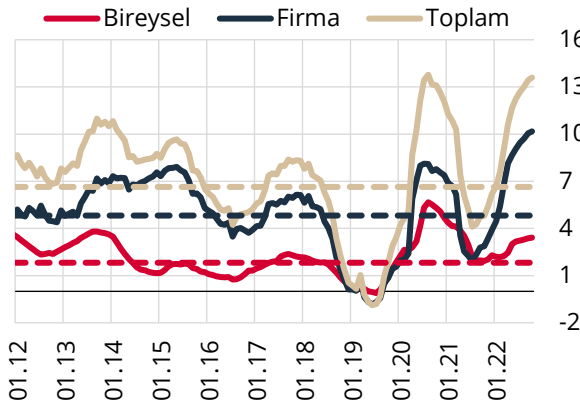
Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: Stok kredi bakiyelerindeki 3 aylık değişim ÜFE ile reelleştirilmiştir. 2013 Ocak ÜFE'si 100 olacak şekilde endeksleme yapılmıştır.

Alternatif göstergelerle incelendiğinde de ticari kredilerin uzun dönemli eğilimine kıyasla daha hızlı, bireysel kredilerin ise uzun dönemli eğilimine yakın büyümeye sahip olduğu görülmektedir.

Finansal istikrar açısından kritik önem arz eden kredi büyümesinin tarihsel eğilimine kıyasla nasıl hareket ettiği alternatif göstergeler ile takip edilebilmektedir. Bu göstergelerden biri, bir yıllık dönemde stok kredi bakiyesindeki değişimin GSYİH'ye oranı olarak tanımlanan net kredi kullanımı olup firma kredileri için incelendiğinde 2022 yılı Şubat ayından itibaren geçmiş ortalamanın üzerindeki seyrin devam ettiği görülmektedir. Bu gelişmede emtia fiyatlarının yüksek düzeylerde seyretmesinin şirketlerin işletme sermayesi ihtiyacını canlı tutması ve firmaların stok yatırımı tercihlerinin devam etmesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Bireysel net kredi kullanımının ise son dönemde geçmiş ortalamasına yakın seyrettiği görülmektedir (Grafik IV.1.9). Takip edilen göstergelerden ikincisi ise, iki farklı kredi göstergesine (kredi/GSYİH ve reel kredi logaritması) 4 farklı filtreleme yöntemi uygulanarak elde edilen kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkına yönelik 8 serinin standartlaştırılmış ortalama değeridir. Buna göre, toplam krediler için elde edilen göstergenin 2021 yılı Kasım ayından itibaren pozitif bölgedeki seyrini sürdürdüğü ancak uygulamaya alınan makroihtiyati düzenlemeler ile uzun dönemli ortalamasına yaklaştığı görülmektedir (Grafik IV.1.10).

Grafik IV.1.9: Net Kredi Kullanımı / GSYİH (%)

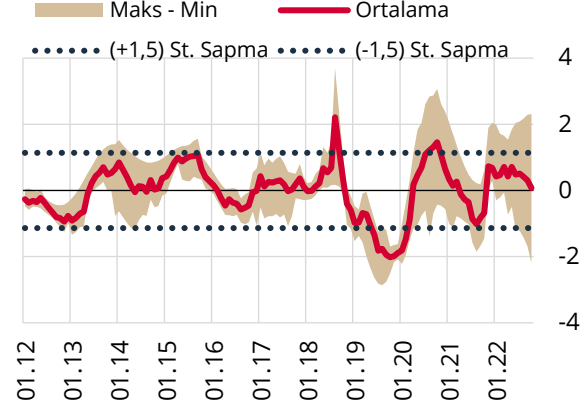

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.22

Dipnot: Net kredi kullanımı, nominal kredi stokundaki yıllık değişimin yıllıklandırılmış GSYİH'ye oranı olarak hesaplanmıştır. Aylık YP (sepet) değişimi ilgili ayın ortalama sepet kuru ile TL'ye çevrilerek kur etkisinden arındırma yapılmıştır. 2022 yılı Temmuz-Ekim dönemi GSYİH'si için tahmin kullanılmıştır. Kesikli çizgiler, ilgili serinin 2012-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.1.10: Toplam Kredilerin Uzun Dönemli Eğiliminden Farkı (Standart Değeri)

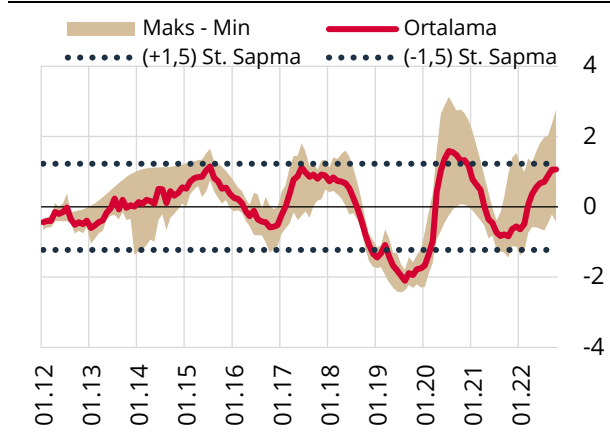

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.22

Dipnot: Kredi/GSYİH ve reel kredi logaritması değişimi göstergelerine 4 farklı filtreleme yöntemi uygulanarak kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkı hesaplanmıştır. Aylık stok kredi bakiyesindeki değişimlerin TÜFE ile reelleştirilmiş tutarlarının önceki aydaki stok bakiyeye eklenmesi yoluyla reelleştirme yapılmıştır. Kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkına yönelik 8 göstergenin standart Z skorlarının ortalaması ortalama serisini, bu ortalamanın standart sapması ise standart sapma serilerini göstermektedir. (+1,5) sapmanın üstündeki değerler aşırı kredi genişlemesini, (-1,5) sapmanın altındaki değerler aşırı kredi daralmasını ima etmektedir. Standart değeri hesaplanan 8 göstergenin maksimum ve minimum değeri arasındaki fark "Maks-Min" serisi ile gösterilmektedir. Yöntemle ilgili teknik detay için bkz. 2019 Kasım Finansal İstikrar Raporu, Özel Konu V.1

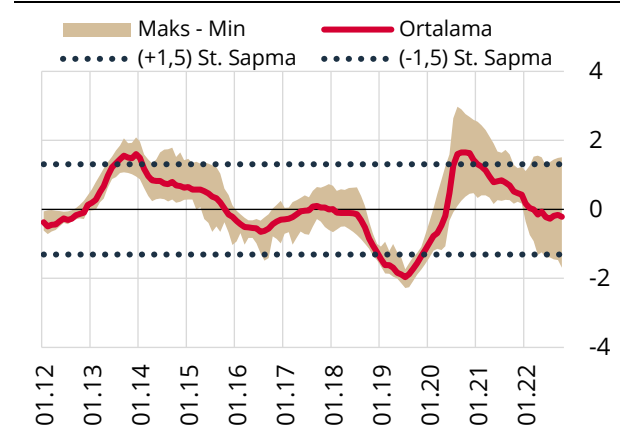
Toplam kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkının azalmakla birlikte pozitif bölgedeki seyrinin devam etmesinde, TL ticari krediler etkilidir. 2022 yılı Mart ayından itibaren TL ticari kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkı pozitif bölgede azalan hızda artmaya devam etmiştir (Grafik IV.1.11). Uzun dönemli eğiliminden farkı aşırı genişleme bölgesine (+1,5 standart sapma değerine) oldukça yaklaşan TL ticari kredilerin Ağustos ayında açıklanan ve hedefli olmayan TL ticari kredi büyümesini sınırlayan düzenleme sonrasında bir miktar yavaşladığı görülmektedir. Bireysel kredilerin uzun dönemli eğiliminden farkının, alınan makroihtiyati politikaların etkisiyle sıfır değerine yakın seyrettiği gözlenmektedir (Grafik IV.1.12).

Grafik IV.1.11: TL Ticari Kredilerin Uzun Dönemli Eğiliminden Farkı (Standart Değeri)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.22

Dipnot: Bkz. Grafik IV.1.10 dipnot açıklaması

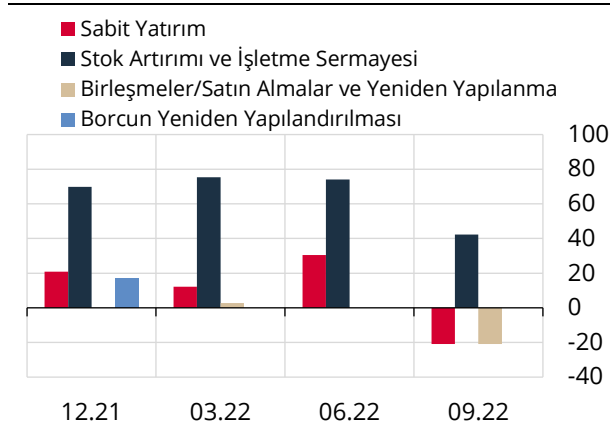
Grafik IV.1.12: Bireysel Kredilerin Uzun Dönemli Eğiliminden Farkı (Standart Değeri)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.22

TL ticari kredi talebinde, gerilemekle birlikte yüksek seyrini koruyan emtia fiyatlarının firmaların işletme sermayesi ihtiyacını canlı tutması ve stok yatırımları etkili olmaya devam etmektedir.

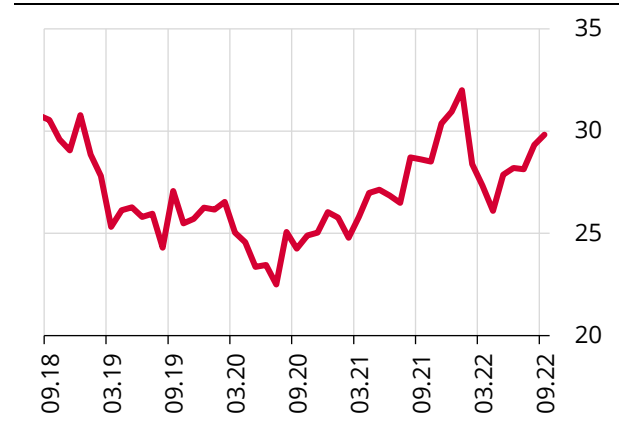
Yaz aylarında küresel emtia fiyatlarında yavaşlamanın gözlenmesi ve kur oynaklığının önemli ölçüde gerilemesi firmalar arası ticari borç ilişkisinin artmasına ve vadelerin uzamasına katkı sunmuş ve banka kredisi ihtiyacını bir miktar dengelemiştir. Bununla birlikte, mevcut Rapor döneminde firmaların kredi talebinde işletme sermayesi ve stok artırımı ihtiyacı belirleyici olmaya devam etmektedir (Grafik IV.1.13). Banka kredilerine ilave olarak firmalar ticari ilişki içinde oldukları diğer firmalardan çek ve senet gibi ödeme araçları ile vadeli borçlanarak alternatif finansman kaynağı bulabilmektedir. Reelleştirilmiş çek ve senet hacmi incelendiğinde, 2022 yılı ilk çeyreğinde hızlı fiyat değişimleri, vadelerin kısalması ve vadeli alımların peşine dönmesiyle firmalar arası daralan finansman olanaklarının Haziran ayından itibaren bir miktar toparlanma kaydettiği görülmektedir (Grafik IV.1.14).

Grafik IV.1.13: Firma Kredi Talebine Etki Eden Faktörler (Net % Değişim)

Kaynak: TCMB BKEA

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Ankette bankalar tüm kalemleri bir önceki üç aylık döneme kıyasla değerlendirmektedir. Sıfır değeri bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviye iken, sıfırdan büyük değer bir önceki döneme göre artışı, sıfırdan küçük değer bir önceki döneme göre azalışı göstermektedir.

Grafik IV.1.14: Reelleştirilmiş Çek ve Senet Tutarı (Milyar TL)

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB

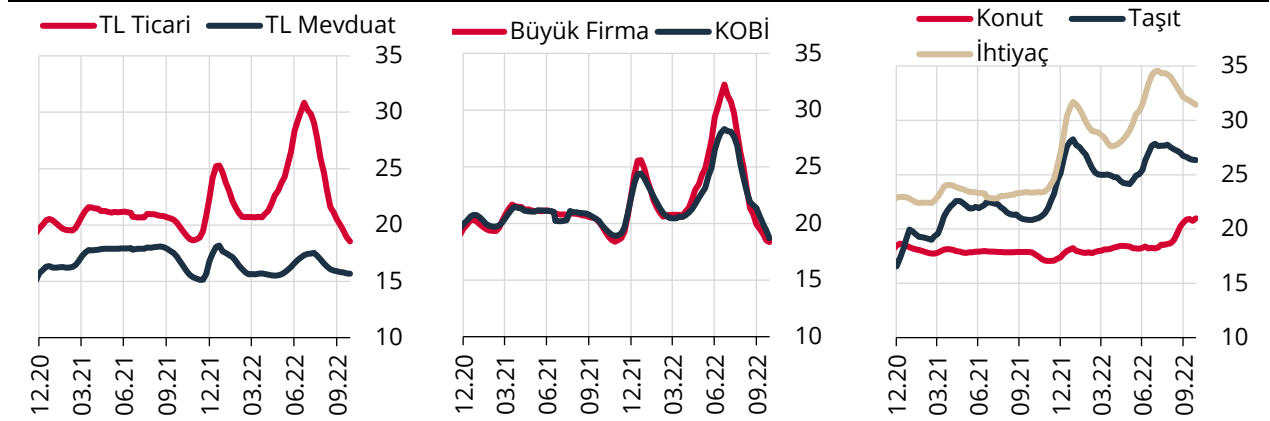
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Bankalara ibraz edilen çek ile bankalarca tahsile alınan ticari senet tutarı TÜFE ile reelleştirildikten sonra 3 aylık hareketli ortalaması alınmıştır. 2003 Ocak TÜFE'si 1 olacak şekilde endeksleme yapılmıştır.

TL kredi faizleri, politika faiz indirimleri ve devreye alınan makroihtiyati düzenlemeler sonrasında gerilemektedir.

TL ticari kredi faizleri, Ağustos ayı ve sonrasında TCMB politika faiz indirimlerinin yanı sıra Ağustos ayında TL ticari kredi faiz oranlarına göre menkul kıymet tesis edilmesine yönelik düzenlemenin etkisiyle önemli ölçüde azalmıştır. Kamu bankalarının düşük faizli konut kredi kullandırmalarını sınırlandırmasının etkisiyle fonlama maliyetlerindeki gerilemeye rağmen son dönemde konut kredi faizlerinin bir miktar yükseldiği izlenmektedir. Taahhüt ve ihtiyaç kredi faizlerindeki gerilemenin ise TL ticari kredi faizlerine göre oldukça sınırlı ve fonlama maliyetlerindeki gerilemeye benzer ölçekte olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.15).

Grafik IV.1.15: TL Faiz Oranları (4 HHO, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

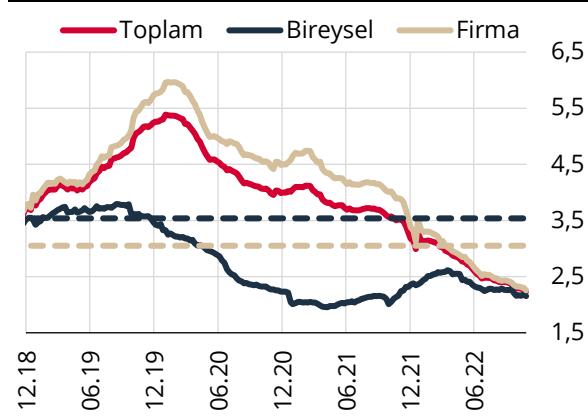
Dipnot: TL ticari kredi faizleri kurumsal kredi kartı ve tüzel kişi kredili mevduat hesabı faizleri hariçtir. Büyük firma kredi faizlerinde sıfır faizli krediler de hariç tutulmuştur. İhtiyaç kredi faizlerinden gerçek kişi kredili mevduat hesabı faizleri hariç tutulmuştur. TL mevduat faizlerine bankalar arası mevduat faizleri dâhil değildir.

IV.1.2 Kredi Riski Gelişmeleri

Bankacılık sektörü aktif kalitesindeki olumlu görünüm tüm ilgili göstergeler öncülüğünde iyileşerek devam etmektedir.

Bankacılık sektörünün toplam TGA oranındaki azalma eğilimi mevcut Rapor döneminde de korunmuş ve TGA oranı yüzde 2,2 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.1.16). Nominal kredi büyümesinin yanı sıra TGA ilavelerindeki ılımlı seyrin katkısıyla TGA oranındaki azalış eğilimi devam etmekte olup, söz konusu iyileşme tüm kredi alt türlerinde görülmektedir. Toplam TGA oranı değişimine katkı veren faktörler incelendiğinde, orandaki gerilemede TL kredi büyümesi ile döviz kuru hareketleri nedeniyle YP kredilerin TL karşılığındaki artışın etkili olduğu izlenmektedir. Bu dönemde TGA bakiyesi yatay seyrederken, YP kredilerin ABD doları karşılığının azalması ise TGA oranını artırıcı yönde etkide bulunmuştur (Grafik IV.1.17).

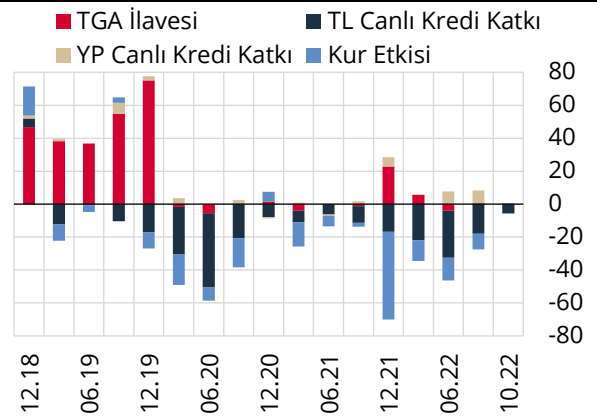
Firma TGA oranındaki azalış firma ölçeklerine yaygın gerçekleşmiş, büyük firma ve KOBİ TGA oranları sırasıyla yüzde 1,8 ve 3,2 seviyelerine gerilemiştir. Böylece, büyük firma ve KOBİ TGA oranları geçmiş dönem ortalamalarının altına gelmiştir. KOBİ TGA oranının azalmasında KOBİ TGA bakiyesinin gerilemesinin yanı sıra, 2022 yılı Nisan ayından itibaren KOBİ kredi büyümesini destekleyen risk ağırlığı ve ZK düzenlemelerinin katkısıyla artış gösteren kredi bakiyesi etkili olmuştur. Büyük firma TGA oranı ise TGA bakiyesindeki artışa oranla daha hızlı büyüyen nominal kredi bakiyesi nedeniyle gerilemiştir. Firma TGA oranına benzer şekilde, bireysel kredi TGA oranındaki azalışın da tüm alt türlerde gerçekleştiği ve bireysel kredi TGA oranlarının da geçmiş dönem ortalamalarının altına gerilediği izlenmektedir. 2021 yılı Eylül ayında kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılması sonrasında TGA geçişlerinin etkisiyle bir miktar artan ihtiyaç kredisi TGA oranındaki bu eğilimin tersine döndüğü ve ihtiyaç kredisi TGA oranının yüzde 3,6 seviyesine gerilediği görülmektedir. 2022 yılı Haziran ayında limiti 25 bin TL'nin üzerindeki kredi kartlarının asgari ödeme oranlarının artırılmasının ise kredi kartı TGA oranı performansına olumsuz yansımada izlenmektedir. Kredi kartı TGA oranı yüzde 2,0 seviyesine gerilemiş olup, kredi kartı faizlerinin de borç ödeme performansını olumlu etkilediği değerlendirilmektedir. Teminatlı yapıları ve kredi/değer oranı gibi kredi riskliliğini sınırlayan düzenlemelerin etkisiyle oldukça düşük TGA oranına sahip olan konut ve taşıt kredilerindeki TGA oranları sırasıyla yüzde 0,2 ve 0,4'e gerilemiştir (Grafik IV.1.18).

Grafik IV.1.16: TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

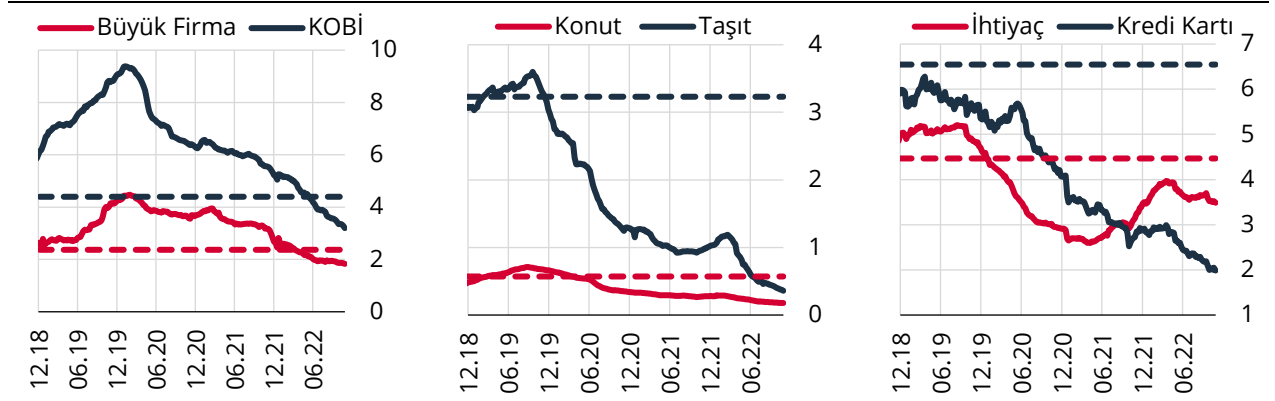
Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.1.17: TGA Oranı Değişimine Katkılar (Çeyreklik Toplam Katkılar, bp)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: Katkı kalemleri ilgili çeyrekteki toplam katkı tutarını göstermekte olup, son sütunda 30 Eylül-28 Ekim toplamı yer almaktadır. Yöntemle ilgili detaylar için bkz. 2018 Kasım Finansal İstikrar Raporu, Kutu IV.1.1

Grafik IV.1.18: Kredi Türü Kırılımında TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

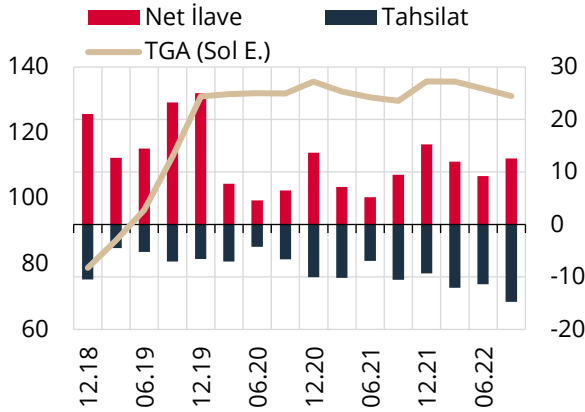
Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Bireysel ve firma TGA ilaveleri 2022 yılında ılımlı seyretmeye devam ederken, TGA tahsilatlarının TGA bakiyesine oranı geçmiş dönem ortalamasının üzerindedir.

Kredi sınıflama esnekliğinin kaldırılmasıyla 2021 yılı son çeyreğinde bir miktar yükselen firma TGA net ilavelerinin sonraki iki çeyrekte azaldığı izlenmektedir (Grafik IV.1.19). Firma TGA'larından yapılan tahsilatların ise önceki dönemlere benzer seyrederken 2022 yılının üçüncü çeyreğinde yükseldiği, bu durumun da TGA bakiyesinin mevcut Rapor döneminde azalmasına katkı verdiği görülmektedir. Firma TGA tahsilatlarının TGA net ilavelerine oranı salgın döneminde firmaların nakit akışını iyileştirmek için kullandırılan kredilerin etkisiyle TGA net ilavelerindeki azalmayla uzun dönem ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Salgının ilk dönemlerinde gerileyen firma TGA tahsilatlarının TGA bakiyesine oranı ise tahsilatların güçlü seyri ve aktiften silmelerin etkisiyle artarak tekrar uzun dönem ortalamasının üzerine yükselmiştir. Ekonomik büyümenin ve varlık fiyatlarındaki yüksek seyrin TGA tahsilatlarını desteklediği değerlendirilmektedir (Grafik IV.1.20).

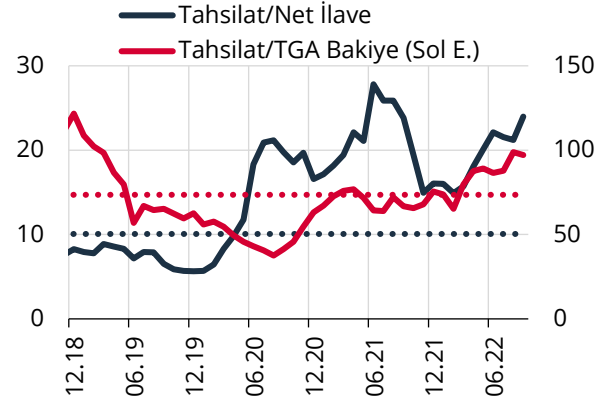

Grafik IV.1.19: Firma TGA Hareketlerinin Bileşenleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Tahsilat ve net ilave serilerinde çeyreklik toplamlar verilmektedir. Net ilave, TGA ilavelerinden canlı kredilere geçen ve aktiften silinen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

Grafik IV.1.20: Firma TGA Tahsilat Oranları (%)

Kaynak: TCMB

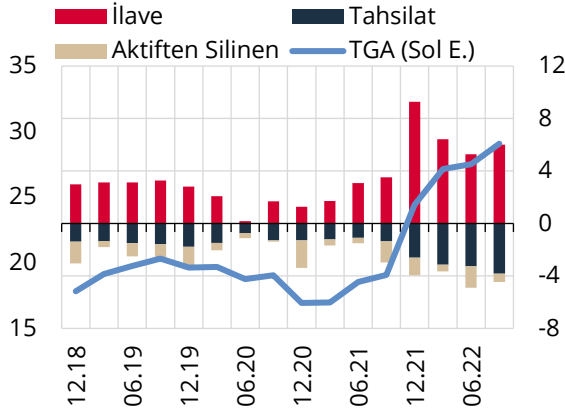
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Tahsilat/TGA Bakiye oranı, 6 aylık toplam TGA tahsilatının 6 aylık ortalama TGA bakiyesine oranı olarak hesaplanmıştır. Tahsilat/Net İlave oranı ise, 6 aylık toplam TGA tahsilatının 6 aylık toplam net TGA ilavesine oranını göstermektedir. Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2014-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılmasıyla 2021 yılı son çeyreğinde firma TGA ilavelerine kıyasla daha çok artan bireysel TGA ilavelerinin sonraki iki çeyrekte daha az gerçekleştiği görülmektedir (Grafik IV.1.21). Bireysel TGA tahsilatlarında süregelen artış da bireysel kredi TGA bakiyesindeki olumlu görünümü desteklemektedir. Nitekim, bireysel TGA tahsilatlarının TGA bakiyesine oranı ve TGA tahsilatlarının TGA ilavesine oranı yükselme eğiliminde olup, uzun dönemli ortalamasının da üzerindedir (Grafik IV.1.22).

Yakın izlemedeki kredi oranındaki iyileşme devam ederken, yakın izlemedeki kredilerin önemli bir kısmı gecikmesi olmayan kredilerden oluşmaktadır.

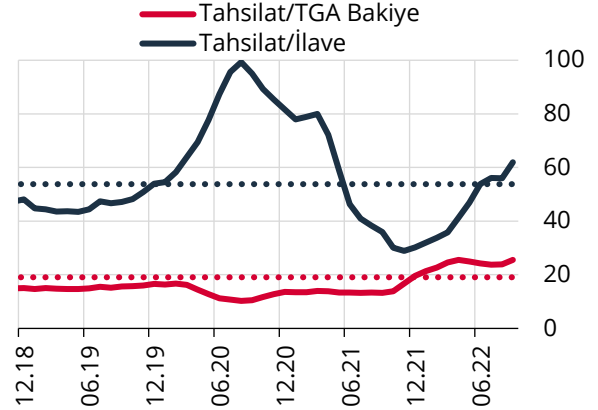
Yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin toplam krediler içerisindeki payı 2022 yılı genelinde gerileme eğilimindedir (Grafik IV.1.23). Bu gerilemede standart nitelikli kredilerden yakın izlemedeki kredilere geçiş oranının düşmesinin yanı sıra güçlü kredi büyümesi de etkili olmaktadır. Bankalar, 2018 yılından itibaren kredilerin sınıflandırılması için TFRS-9 standardını kullanmakta ve gecikmesi olmasa bile, model sonuçlarına göre kredi riskliliğinde önemli derecede artış olan kredileri yakın izlemede sınıflandırmaktadır. Yakın izlemedeki krediler gecikme durumuna göre incelendiğinde, toplam kredilerin yüzde 81'inin gecikmesi olmayan, ancak bankaların TFRS-9 modelleri gereğince kredi riskliliğinde önemli derecede artış olduğu için yakın izlemede sınıflandırılan kredilerden oluştuğu görülmektedir. Bu oran, firma kredilerinde yüzde 91 iken, bireysel kredilerde ise yüzde 63 seviyesindedir. Yakın izlemedeki kredi oranının mevcut Rapor döneminde gerilemesinin gecikmesi olmayan kredilerin azalmasından kaynaklandığı görülmektedir (Grafik IV.1.24). Bankaların TFRS-9 modellerinde kullandıkları ekonomik büyüme tahminlerini yukarı yönlü güncellemesinin bu gelişmede etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.21: Bireysel TGA Hareketlerinin Bileşenleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

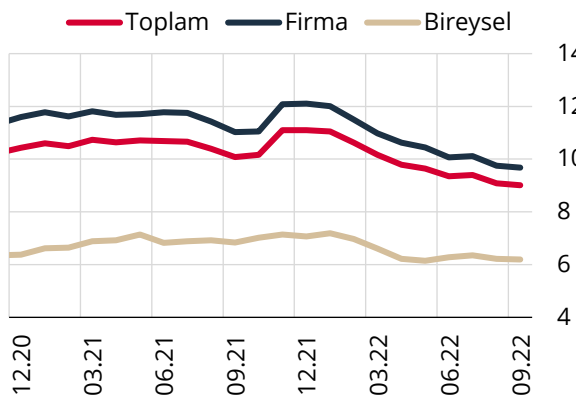
Dipnot: Tahsilat, ilave ve aktiften silinen serilerinde çeyreklik toplamlar verilmektedir. İlave, TGA ilavelerinden canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

Grafik IV.1.22: Bireysel TGA Tahsilat Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

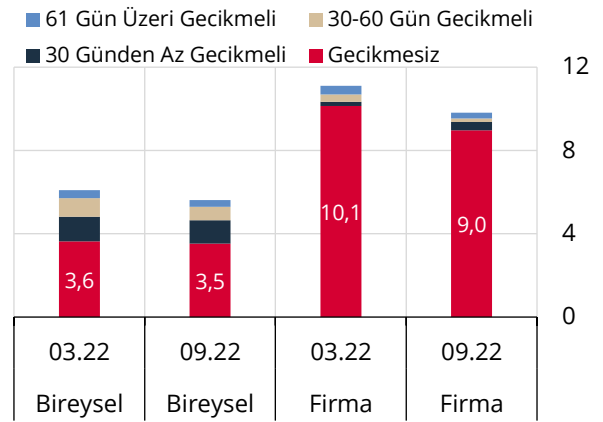
Dipnot: Tahsilat/TGA Bakiye oranı, 6 aylık toplam TGA tahsilatının 6 aylık ortalama TGA bakiyesine oranı olarak hesaplanmıştır. Tahsilat/İlave oranı ise, 6 aylık toplam TGA tahsilatının 6 aylık toplam TGA ilavesine oranını göstermektedir. Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2014-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.1.23: Yakın İzlemede Sınıflandırılan Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Seriler, yakın izlemedeki kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir.

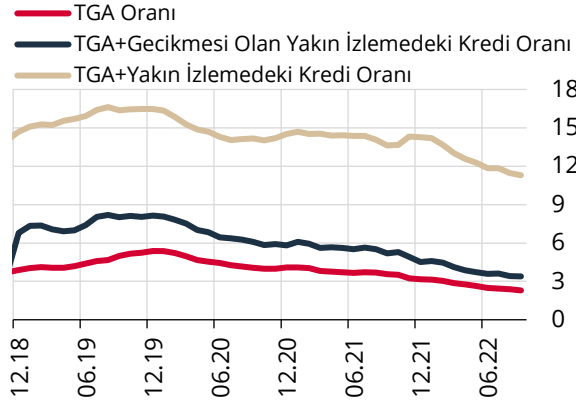
Grafik IV.1.24: Gecikme Durumuna Göre Yakın İzlemede Sınıflandırılan Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Grafikte, gecikme durumuna göre yakın izlemedeki kredilerin brüt kredilere oranı gösterilmektedir.

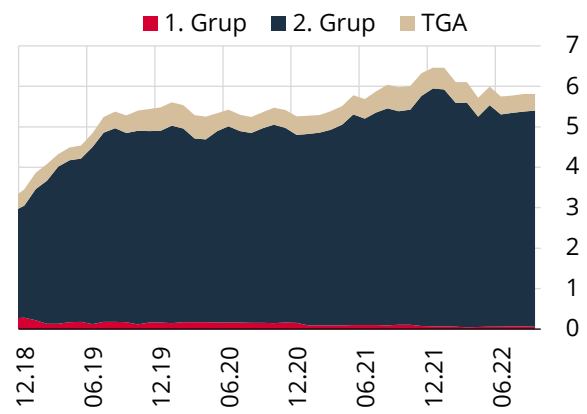
Borçlunun ödeme performansı kötüleştiğinde yakın izlemedeki krediler TGA'ya dönüşebilmektedir. Bu nedenle yakın izlemedeki krediler ve TGA olan kredilerin toplamının brüt kredilere oranının takibi potansiyel kredi riskliliğinin izlenmesi açısından bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Bu göstergeye bakıldığında, söz konusu oranın 2021 yılı sonundan itibaren 297 bp gerileyerek yüzde 11,3 seviyesine geldiği görülmektedir (Grafik IV.1.25). Bu iyileşmede kredi büyümesinin yanı sıra, TGA bakiyesinin yatay seyretmesi ve gecikmesi olmayan yakın izlemedeki kredilerdeki azalma etkili olmuştur. Yakın izlemedeki kredilerin önemli bir kısmı gecikmesi olmayan kredilerden oluştuğu için sadece gecikmesi olan yakın izlemedeki krediler ile TGA olan kredilerin brüt kredilerdeki oranının, riskli kredilerin izlenmesi açısından daha net bir gösterim olabileceği değerlendirilmektedir. Bu göstergeye göre, bankaların brüt kredileri içerisinde riskli kredi payının 2021 yıl sonuna kıyasla 113 bp gerilediği ve Eylül ayı itibarıyla yüzde 3,4 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir.

Grafik IV.1.25: Aktif Kalitesi Görünümü (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Aktif kalitesi göstergeleri brüt kredilere oranlanmıştır.

Grafik IV.1.26: Yapılandırılan Kredi Oranı (%)

Kaynak: TCMB

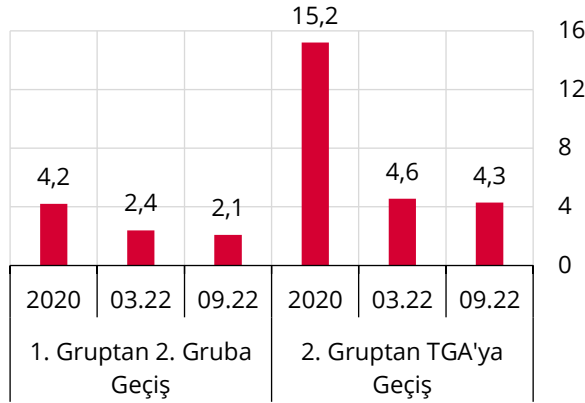
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Seriler yapılandırılan kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir. 1. Grup standart nitelikli krediler, 2. Grup yakın izlemedeki krediler altında izlenen yapılandırılmış kredilerin oranını ifade etmektedir.

Kredi yapılandırmaları, nakit akışı geçici olarak bozulan ve ödeme güçlüğü yaşayan müşterilerin ödeme performanslarının iyileşmesine katkı vermektedir. Mevcut Rapor döneminde yapılandırılan kredilerin brüt kredilere oranı kredi büyümesinin etkisiyle yüzde 5,8 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.1.26). Yapılandırılan kredilerin yüzde 92'sinin yakın izleme sınıfında, yüzde 7'sinin TGA sınıfında ve çok sınırlı bir kısmının da 1. Grupta izlendiği görülmektedir. Bu nedenle, bankacılık sektörünün yapılandırılan kredileri ihtiyatlı bir şekilde yakın izleme ve TGA sınıfında izlediği değerlendirilmektedir.

Kredilerin yakın izleme ve TGA'ya geçiş olasılıkları gerilemeye devam ederken, bankalar ihtiyatlı bir şekilde karşılık ayırmaktadır.

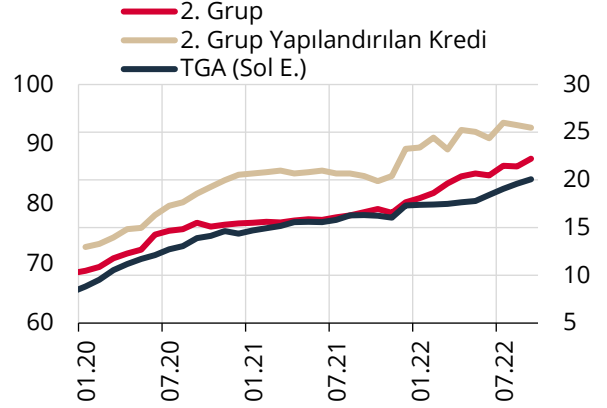
Kredi riskliliğindeki değişimi izlemek adına özellikle 1. Gruptan 2. Gruba ve 2. Gruptan TGA'ya geçiş olasılıkları takip edilmektedir. 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla ticari krediler için bu oranlar sırasıyla yüzde 2,1 ve yüzde 4,3 seviyesindedir (Grafik IV.1.27). Söz konusu oranların hem 2020 yılı ortalaması hem de son Rapor dönemi seviyelerinin gerisinde olduğu görülmektedir. Geçiş olasılıklarının gerilemesi, mevcut Rapor döneminde TGA bakiyesinin yatay seyretmesine ve gecikmesi olmayan yakın izlemedeki kredi oranının düşmesine katkı vermiştir. Salgın döneminde uygulanan destekleyici kredi politikalarının firmaların ve hanehalkının nakit akışını iyileştirerek bankaların aktif kalitesi performansına olumlu yansıdığı değerlendirilmektedir. Salgın sonrasında bankaların karşılık oranlarındaki artış eğiliminin mevcut Rapor döneminde de devam ettiği; 1. Grup, yakın izleme ve TGA sınıfındaki krediler için karşılık oranlarının sırasıyla yüzde 0,8, yüzde 22,2 ve yüzde 84,1 seviyesine yükseldiği görülmektedir (Grafik IV.1.28). Ayrıca, yakın izlemede takip edilen ve yapılandırılan kredilerin karşılık oranı yüzde 25,5 ile yakın izlemedeki diğer kredilerin karşılık oranının (yüzde 17,5) üzerindedir. Bu durum, bankaların yapılandırdıkları krediler için daha ihtiyatlı karşılık ayırdıklarını göstermekte ve bankaların aktif kalitesi risklerini sınırlandırmaktadır.

Grafik IV.1.27: Kredi Sınıfları Arası Geçiş Olasılıkları (Ticari Krediler, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: 1. Gruptan 2. Gruba geçiş olasılığı bir yıl önce 1. Gruptayken 2. Gruba geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 1. Grup kredi bakiyesine oranı olarak; 2. Gruptan TGA'ya geçiş olasılığı bir yıl önce 2. Gruptayken TGA grubuna geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 2. Grup kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmıştır. Vergi kimlik numarası raporlanan ticari krediler için analiz yapılmıştır.

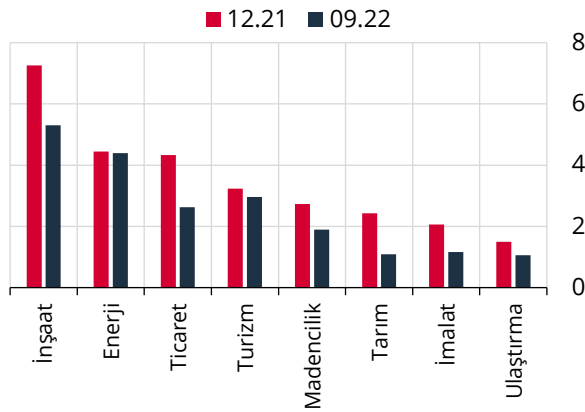
Grafik IV.1.28: Kredi Karşılık Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Kredi karşılık oranı, ilgili gruptaki kredinin beklenen zarar karşılığının o gruptaki kredi tutarına oranını ifade etmektedir.

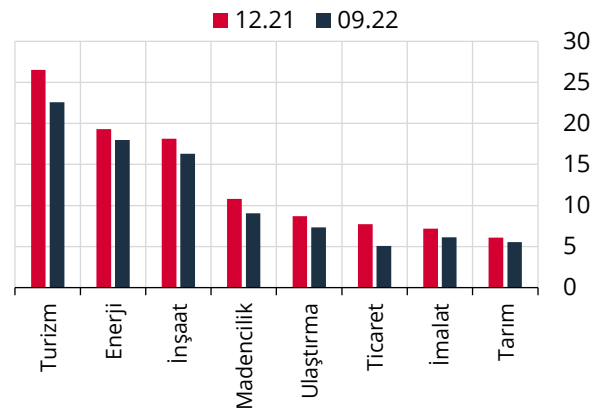
TGA ve yakın izlemedeki kredi oranları sektörel olarak incelendiğinde, sektörlerin aktif kalitesi görünümünde ayrışma olduğu görülmektedir. 2018 yılı döviz kuru gelişmelerinden olumsuz etkilenen enerji ve inşaat sektörleri ile salgın döneminde ekonomideki tam kapanmalardan ve seyahat kısıtlarından etkilenen turizm sektörünün TGA oranı sektör ortalamasının üzerinde seyretmeye devam etmektedir. Diğer taraftan, tarım, imalat ve ulaştırma sektörlerinin TGA oranı performansının sektöre kıyasla oldukça pozitif olduğu görülmektedir. 2021 yıl sonuna kıyasla tüm sektörlerin TGA oranı gerilemiş olup, en büyük iyileşme inşaat ve ticaret sektöründe gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.29). TGA oranına benzer şekilde, turizm, enerji ve inşaat sektörlerinin yakın izlemedeki kredi oranlarının da sektör ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, turizm ve ticaret sektörlerinde daha fazla olmak üzere tüm sektörlerin yakın izlemedeki kredi oranlarının 2021 yıl sonuna kıyasla gerilediği izlenmektedir (Grafik IV.1.30). 2022 yılında turizm gelirlerinin salgın öncesi seviyelerinin üzerinde gerçekleşmesinin sektörün aktif kalitesini olumlu etkilediği değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.29: Sektörel TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Sektörler, 2021 yıl sonu TGA ve yakın izlemedeki kredi oranı değerlerine göre büyükten küçüğe sıralanmıştır.

Grafik IV.1.30: Sektörel Yakın İzlemedeki Kredi Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Kutu IV.1.1:

Ticari Kredilere Yönelik Uygulanan Makroihtiyati Politikaların Etkileri

Makroihtiyati Politikalar

2022 yılının ikinci çeyreğinden itibaren devreye alınan makroihtiyati politikalarla hedefli kredi politikası çerçevesinde ticari kredilerin büyüme hızı, kompozisyonu ve erişilen finansal kaynakların amacına uygun şekilde iktisadi faaliyet ile buluşması amaçlanmakta ve desteklenmektedir. Bu bağlamda;

Nisan 2022'de banka ve finansman şirketleri bilançolarının yükümlülük tarafına uygulanmakta olan zorunlu karşılıklar (ZK), bilançoların varlık tarafına da uygulanmaya başlamıştır. KOBİ, esnaf, kamu kesimi ile mali kuruluşlara kullanılan krediler, ihracat, yatırım kredileri, tarımsal krediler ile kurumsal kredi kartı vasıtasıyla kullanılan krediler (hedefli krediler) hariç olmak üzere TL cinsinden ticari nakdi krediler ZK'ya tabi tutulmuştur. Bu kapsamda, 1 Nisan 2022 tarihinden itibaren dörder haftalık dönemlerde kullanılan TL ticari kredilerin yüzde 10'u oranında ZK'nın aynı sürelerde tesis edilmesine, ayrıca, 31 Mayıs 2022 tarihi itibarıyla 31 Aralık 2021 tarihine göre kredi büyüme oranı yüzde 20'nin üzerinde olan bankaların, 31 Mart 2022 ve 31 Aralık 2021 dönemlerinde mevcut kredi bakiyeleri arasındaki farkın yüzde 20'si oranında ZK'nın 6 ay boyunca tesis edilmesine başlanmıştır.¹ 10 Haziran 2022 tarihinde ise düzenlemeye tabi TL ticari kredi kullandırmalarına yüzde 10 düzeyinde uygulanan ZK oranı yüzde 20'ye yükseltilmiştir.²

TCMB, 2022 yılı Ağustos ayında makroihtiyati politika setini güçlendirmek amacıyla ticari kredilere yönelik zorunlu karşılık uygulamasında değişiklik yaparak makroihtiyati düzenleme çerçevesini güçlendirmiştir. Bu çerçevede;

- Nisan ayında yüzde 10 olarak başlayan ve Haziran ayında yüzde 20 olarak uygulanan ZK oranının bankalar için yüzde 30 oranında menkul kıymet (MK) tesisi ile ikame edilmesi,
- Ağustos- Kasım hesaplama dönemlerinde hedefli olmayan TL kredilerde aylık bazda yüzde 3 kredi büyüme oranını ve Temmuz- Aralık 2022 dönemi için yüzde 10 kredi büyüme oranını aşan kredi tutarı kadar menkul kıymetin bir yıl boyunca tesis edilmesi,
- Ayrıca, 20 Ağustos 2022 tarihinden itibaren 2022 yıl sonuna kadar kullanılacak TL ticari nitelikteki tüm kredilerde TCMB tarafından yayımlanan yıllık bileşik referans oranının 1,4 katı üzerinde yıllık bileşik faiz oranıyla kullanılacak kredi tutarının yüzde 20'si, 1,8 katı üzerinde yıllık bileşik faiz oranıyla kullanılacak kredi tutarının yüzde 90'ı nispetinde menkul kıymet tesis edilmesi,
- Menkul kıymet tesisine tabi olmayan TL ticari kredi türlerinin 1 Ekim 2022 tarihinden itibaren harcama mukabili kullanılması kararlaştırılmıştır.

Söz konusu düzenleme ile birlikte menkul kıymet tesisi i) kredi türüne, ii) kredi büyümesine ve iii) kredi faiz oranına göre farklılaştırılmıştır.

Ayrıca, ticari kredilerle ilgili BDDK tarafından da bir dizi makroihtiyati düzenleme devreye alınmıştır. 2022 yılı Nisan ayında ZK'ya tabi ticari kredilerde risk ağırlığı yüzde 200'e yükseltilmiştir. 2022 Haziran ayında (i) bağımsız denetime tabi olan, (ii) YP (altın dahil) nakdi varlıkları 15 milyon TL'nin üzerinde olan ve (iii) YP nakdi varlıkları, aktif toplamı veya son bir yıllık net satış hasılatından fazla olanının yüzde 10'unu aşması şartlarını aynı anda taşıyan şirketlerin yeni TL ticari kredi kullanımı sınırlandırılmıştır. 2022 yılı Ekim ayında söz konusu düzenlemede yer alan "15 milyon TL" ve "yüzde 10" eşik değerleri; "10 milyon TL" ve "yüzde 5" olarak revize edilmiştir.

Kutu II.2.1'de de detayları sunulan bahse konu makroihtiyati politikalar kademeli olarak devreye alınmış ve ihtiyaç halinde değişikliklere gidilerek revize edilmiştir. Ticari kredilere yönelik uygulamada olan makroihtiyati düzenlemeler Tablo IV.1.1.1'de özetlenmektedir.

¹ Söz konusu değişiklik 29 Nisan 2022 tarihli hesaplama döneminden itibaren geçerli olmuştur.

² Söz konusu değişiklik 24 Haziran 2022 tarihli hesaplama döneminden itibaren geçerli olmuştur.

Tablo IV.1.1.1: Ticari Kredilere Yönelik Uygulamada Olan Düzenlemeler (25 Kasım 2022 itibarıyla)

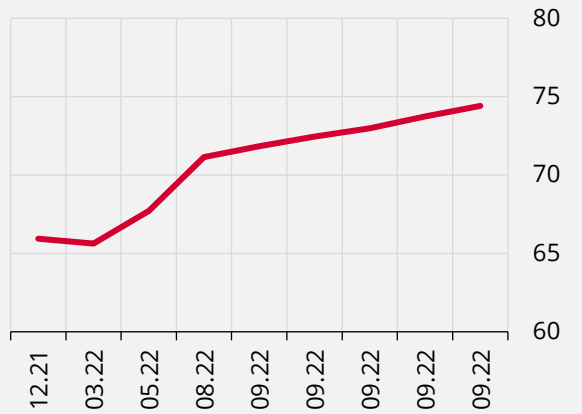
Düzenleme Konusu	Uygulama
Stok Kredi Büyümesine Göre MK Tesisi	Hedefli alanlar haricindeki TL ticari kredilerin aylık stok büyümesi yüzde 3'ü ve Temmuz-Aralık döneminde yüzde 10'u aşması durumunda aşan tutar kadar MK tesis edilecektir.
Akım Kredi Kullanımına Göre MK Tesisi	Hedefli alanlar haricinde kullanılan akım kredi tutarının yüzde 30'u kadar MK tesis edilecektir.
Kredi Faiz Oranlarına Göre MK Tesisi	Referans faiz oranının 1,4-1,8 katından kullanılan TL ticari kredilerin yüzde 20'si, 1,8 katı üzerinden kullanılan kredilerin yüzde 90'ı kadar MK tesis edilecektir.
YP Nakdi Varlığa Göre Kredi Limiti	Bağımsız denetime tabi ve 10 milyon TL üzerinden YP nakdi varlığa sahip reel sektör firmalarının YP varlıkları aktif veya cironun yüzde 5'inden fazla ise TL ticari kredi kullanımları kısıtlanmıştır.
TL Ticari Kredi Risk Ağırlığı	Hedefli alanlar haricinde kullanılan kredilerin SYR hesaplamasında risk ağırlığı yüzde 200 olarak uygulanacaktır.
Harcama Mukabili Kullanım	Hedefli alanlarda fatura/harcama mukabili kredi kullanılabilir, aksi durumda kredi tutarı kadar MK tesis edilecektir.

Kredi Kullanımları ve Kredi Büyümesi

Hedefli sektörlerde kredi kullanımını önceliklendiren makroihtiyati uygulamaların devreye alınması ile birlikte politikaların kredi büyümesi ve kredi kompozisyonunda etkisi hızlı bir şekilde görülmeye başlanmıştır. Hedefli kredilerde KOBİ kredileri yüzde 64,3 oranında yüksek paya sahiptir ve bunu yüzde 18,2 ile KOBİ üstü firmaların ihracat ve yatırım kredileri takip etmektedir.

Hedefli kredilerin TL ticari kredilerdeki stok payı da yükselmeye devam etmektedir. 2021 yıl sonunda yüzde 66 olan pay, Eylül ayı sonunda yüzde 75'e yükselmiştir (Grafik IV.1.1.1). Akım kullanımlarında hedefli kredilerin TL ticari kredilerdeki payının yüzde 90'a yakın seyrettiği değerlendirildiğinde, stoktaki payın önümüzdeki dönemde biraz daha yükselmesi beklenmektedir. 2021 yıl sonuna kıyasla Nisan ayına kadar benzer seyreden hedefli olan ve olmayan sektörlerdeki büyüme oranlarının makroihtiyati politikaların katkısıyla sonraki dönemde ayrıştığı izlenmektedir. Nitekim, 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla 2021 yıl sonuna kıyasla hedefli kredi büyümesi yüzde 85,5 seviyesinde iken, hedefli olmayan kredi büyümesi yüzde 23,5'e gerilemiştir (Grafik IV.1.1.2).

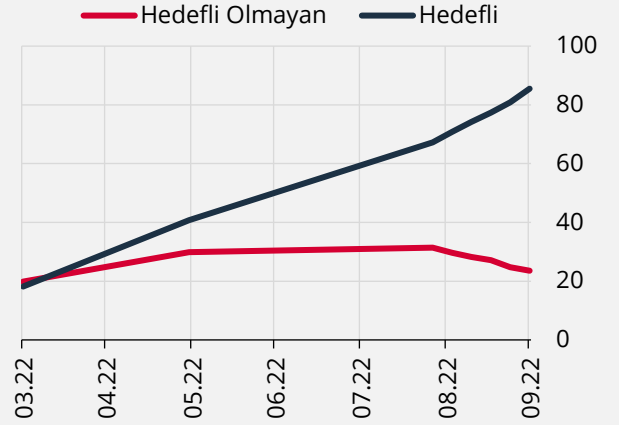
Grafik IV.1.1.1: Hedefli Kredilerin TL Ticari Kredilerdeki Payı (Stok, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 30.09.22

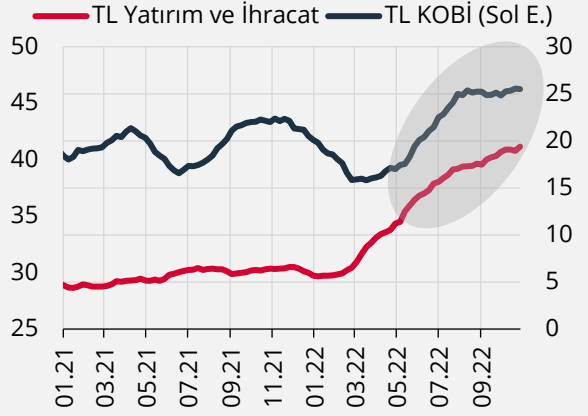
Grafik IV.1.1.2: TL Ticari Kredi Büyümesi (2021 Yıl Sonuna Kıyasla, %)

Kaynak: TCMB

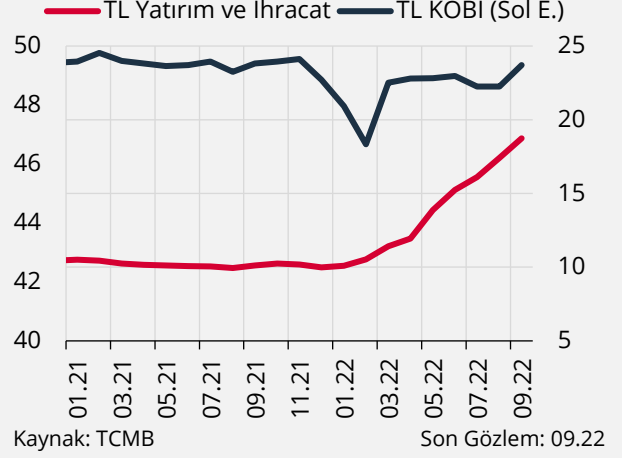
Son Gözlem: 30.09.22

Hedefli krediler arasında yer alan TL cinsi yatırım ve ihracat kredilerinin hem akım hem stok olarak TL ticari kredilerdeki payının 2022 yılı başından itibaren hızla yükselerek yüzde 20 seviyesine yaklaştığı görülmektedir (Grafik IV.1.1.3 ve Grafik IV.1.1.4). Öte yandan, TL KOBİ kredi kullanımlarının TL ticari içerisindeki payı Ocak ayındaki yüzde 40 seviyesinden Ekim ayı sonunda yüzde 46,2 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.1.1.4).

Grafik IV.1.1.3: TL Yatırım, İhracat ve KOBİ Kredilerinin TL Ticarideki Payı (Akım, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

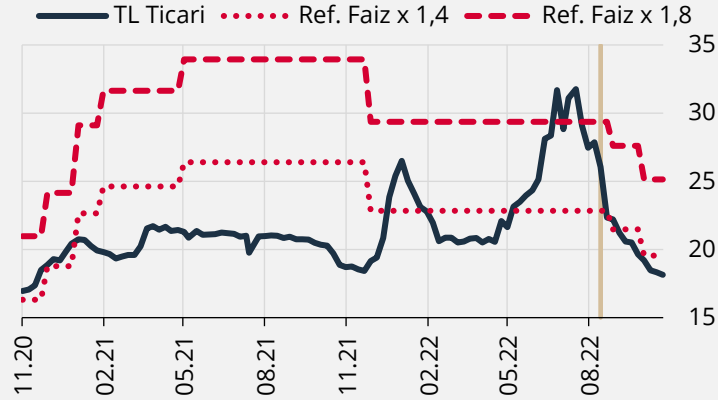
Grafik IV.1.1.4: TL Yatırım, İhracat ve KOBİ Kredilerinin TL Ticarideki Payı (Stok, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Kredi Faizleri

Kredi kartı azami faiz oranı ve üye işyeri azami komisyon oranının belirlenmesinde kullanılan ve 2020 yılı Kasım ayından itibaren TCMB tarafından ilan edilen referans faiz oranı, 2022 yılı Ağustos ayındaki ticari kredilere yönelik makroihtiyati tedbirler kapsamında da referans olarak kullanılmaya başlamıştır. TL ticari kredi faiz oranının referans faiz seviyesine kıyasla geçmiş dönem seyrine bakıldığında, 2021 yılında ortalama TL ticari kredi faizlerinin referans faizin 1,4 katının altında gerçekleştiği görülmektedir (Grafik IV.1.1.5). Ancak, 2022 yılında referans faize kıyasla TL ticari kredi faizlerinin bir miktar yükseldiği ve Temmuz ayında referans faizin 1,8 kat üzerine de çıktığı görülmektedir. Ağustos ayında ticari kredi faizlerine yönelik menkul kıymet tesisi uygulamasının yanı sıra, uzun vadeli belirsizliklerin azalması ve vade priminin düşmesinin de etkisiyle ortalama TL ticari kredi faizlerinin referans faizin 1,4 katının altına kadar gerilediği izlenmektedir.

Grafik IV.1.1.5: Referans Faizler ve TL Ticari Kredi Faizleri (%)

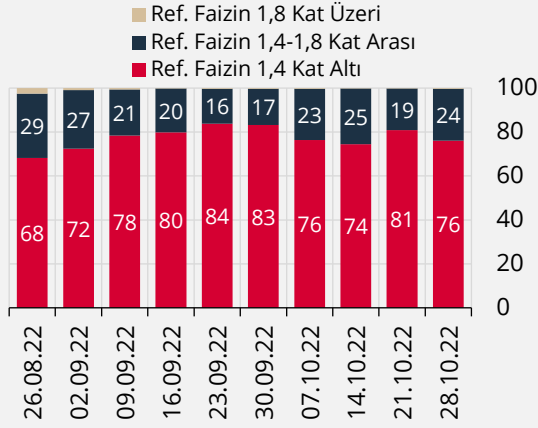
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: TL ticari kredi faizlerine KMH, KK ve sıfır faizli krediler dahil değildir.

Bankaların menkul kıymet tesisine tabi olmamak için Ağustos ayı sonrasındaki kullandırmalarında ağırlıklı olarak referans faizin 1,4 katının altında kullandırımı yaptığı görülmektedir. Nitekim, kullandırmaların yüzde 68-81 arası referans faizin 1,4 katının altında kullandırılırken, yüzde 90 menkul kıymet tesisine tabi olan referans faizin 1,8 katı üzeri kullandırmalar oldukça sınırlıdır (Grafik IV.1.1.6). Referans faizin 1,4 ve 1,8 katı arası olan kullandırmalarda ortalama faizin üst banda daha yakın gerçekleştiği görülmektedir (Grafik IV.1.1.7).

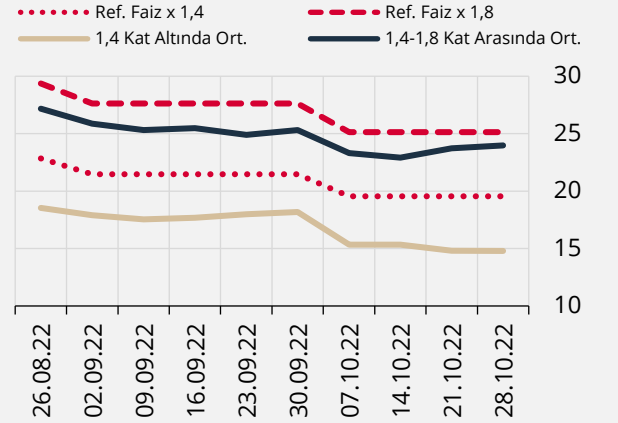
Grafik IV.1.1.6: TL Ticari Kredi Kullandırmalarının Faiz Dağılımı (% Pay)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Grafik IV.1.1.7: TL Ticari Kredi Faizleri (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

İhracatçı Firmaların Kredi Payı

İhracatın iktisadi faaliyetlerdeki sürükleyici rolü ve cari işlemler dengesine olumlu katkısı sebebiyle son yıllarda ihracatçı firmaların finansman kaynaklarına uygun maliyetlerle erişimi ve kredilerin üretim kapasitesini artırıcı ve ihracatı destekleyen yatırımlara dönüşmesini sağlayacak şekilde hedefli alanlarda kullanımı politika yapımcıların desteklediği unsurların başında gelmiştir. Ayrıca banka aktif kalitesi açısından değerlendirildiğinde, gelişim kapasitesi, küresel ve bölgesel jeopolitik risklere karşı dayanıklılığı ve pazar çeşitlendirme esnekliği yüksek olan ihracatçı firmalar bankaların da kredi arzını yöneltmeyi tercih ettiği bir segment olmuştur.

Bu çerçevede 2022 yılı ikinci çeyreğinde ticari kredilere yönelik uygulamaya alınan makroihtiyati tedbirler kapsamında ihracat kredileri hariç tutulmuştur.³ Bu bölümde mikro veriden faydalanarak ihracatçı ve net ihracatçı firmaların krediye erişiminde son dönem gelişmeleri ve makroihtiyati politikaların etkileri incelenecektir.

Söz konusu makroihtiyati politika adımları sonrasında, kredilerin büyüme hızı ve kompozisyonunda hedefli kredi politikalarıyla uyumlu değişiklikler gözlenmiş ve ihracatçı firmalara kullandırılan TL cinsi krediler incelenen dönemler içinde kademeli bir artış sergilemiştir (Grafik IV.1.1.8). İhracatçı firmaların TL akım kredilerden aldıkları pay 2021 yıl sonunda yüzde 45 iken, 2022 yılı Haziran ayı ile birlikte bu pay, ihracatçı olmayan firmalara kullandırılan kredilerin payının önüne geçmiştir. Bu gelişim stok kredi paylarına da yansımış, toplam stok kredilerin içerisinde 2021 yılı Haziran ayı itibarıyla yüzde 36,4 olan ihracatçı kredi payı 2022 yılı ilk çeyrek sonrasında ivme kazanarak Eylül 2022 itibarıyla yüzde 45,9'a yükselmiştir (Grafik IV.1.1.9).

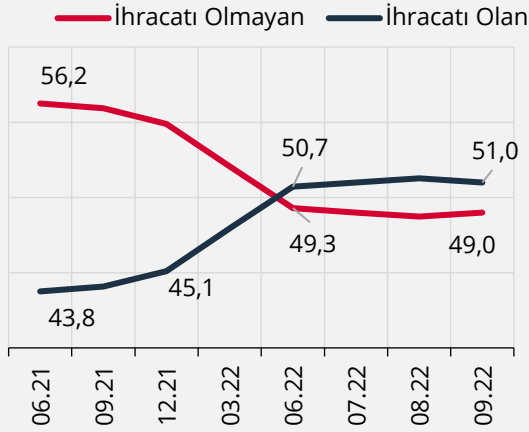
Hedefli kredi politikası ile birlikte ihracatçı firmalara sağlanan kredi akışında artış sağlanmış olmakla birlikte, 2022 yılı Eylül ayında hedefli kredi uygulamalarında dikkate alınmak üzere ihracat kredileri için "net ihracatçı" firma tanımı getirilmiştir. Buna göre 28 Eylül 2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere i) son üç mali yıldaki ya da son mali yıldaki ihracat toplamının ithalat toplamına oranı en az yüzde 110 olan firmalara en fazla iki yıl vadeli kullandırılan krediler (net ihracatçı firmalara kullandırılan ihracat kredileri)⁴ menkul kıymet tesisi uygulaması bakımından ihracat kredisi olarak değerlendirilmiştir.⁵ Bu değişiklik, hem cari dengeye olumlu desteğin güçlendirilmesi hem de sürdürülebilir büyümeye olan katkının devam etmesi amaçlanmıştır.

³ Söz konusu tedbir ve adımlar temelde hedefli (selektif, seçici) kredi politikasını teşvik etmekte, KOBİ, esnaf, yatırım, tarım ve ihracat hariç alanlarda verilen kredilerin bankalara maliyetini artırmak suretiyle finansmanın hedefli alanlara kayması amaçlanmaktadır.

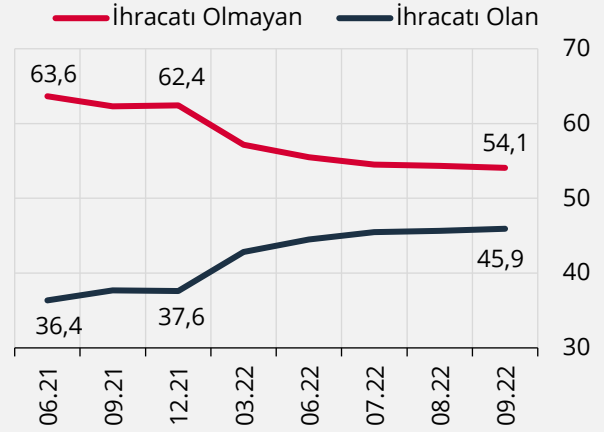
⁴ Aşağıda sayılan firmalar için net ihracatçılık şartı aranmamaktadır: Savunma sanayi sektöründe faaliyet gösteren firmalar, yüksek teknoloji ürün ihracatı taahhüdü ile başvuruda bulunan firmalar, sevkiyat sonrası ihracatın finansmanı amacıyla kredi kullanacak firmalar, ihracat alacak sigortası yapılmış olması kaydıyla cari yıldaki proforma fatura veya sözleşme ibrazı ile kredi kullanacak yeni kurulan firmalar.

⁵ Düzenleme detayları Piyasa Adımları kutusunda (Kutu II.2.1) yer almaktadır.

Grafik IV.1.I.8: İhracat Durumuna Göre Firmaların Akım Kredi Payı (%)

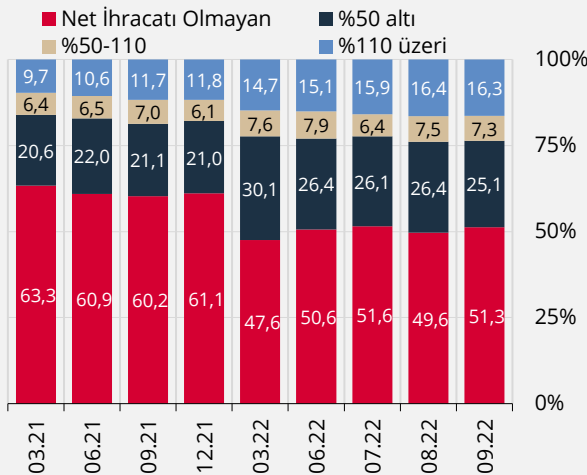
Kaynak: TCMB, Ticaret Bakanlığı

Grafik IV.1.I.9: İhracat Durumuna Göre Firmaların Stok Kredi Payı (%)

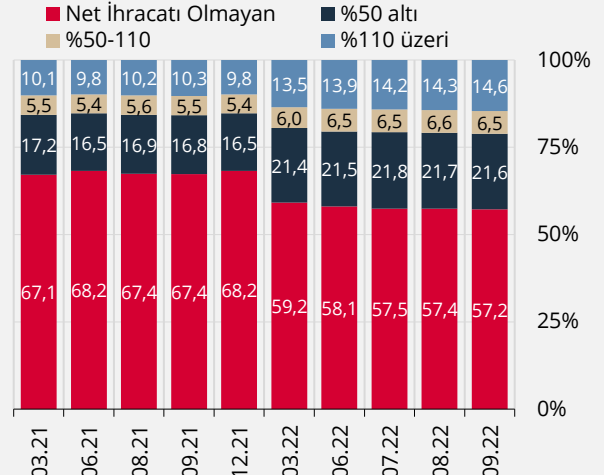
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Hesaplamalarda TL kredisi olan firmalar esas alınmıştır. İhracatçı olan firma tanımı, ilgili çeyrek dönemde stok veya akım kredisi olan firmaların önceki 12 aylık dönemde ihracat yapıp yapmadığı dikkate alınarak oluşturulmuştur. Akım kredisi hesaplamasında ilgili tarihe kadarki 12 aylık toplam akım kredi kullandırımı ve aynı 12 aylık dönem içinde firmaların ihracat yapıp yapmadığı dikkate alınmıştır.

Bahsi geçen tanımlamalar dikkate alındığında, ihracatçı ve net ihracatçı firmaların akım ve stok kredi pay gelişiminin farklılaştığı görülmektedir. 2021 yılı ilk çeyrekte toplam ihracat/ithalat oranı yüzde 110 olan firmaların toplam akım kredilerdeki payı yüzde 9,7 iken, 2022 üçüncü çeyrekte bu pay, yüzde 16,3'e yükselmiştir (Grafik IV.1.I.10). Söz konusu firmaların stok kredi payı da bir miktar artmış, 2021 yılı ilk çeyrekteki yüzde 10,1 olan seviyesinden 2022 yılı üçüncü çeyrekte yüzde 14,6'ya ulaşmıştır (Grafik IV.1.I.11). Ancak, cari dengede kalıcı iyileşmeyi sağlayabilecek olan net ihracatçı firmaların kredilerdeki payları artış eğiliminde olmakla birlikte halen yüzde 45-50 seviyelerinde olan ihracatçı firmaların akım ve stok kredilerdeki paylarının gerisindedir. Bu çerçevede, hedefli kredilerdeki ihracatçı tanımının net ihracatçı olarak yeniden düzenlenmesi suretiyle atılan politika adımının önümüzdeki dönemde dış dengeye olumlu katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.I.10: Net İhracat Durumuna Göre Firmaların Akım Kredi Payı

Kaynak: TCMB, Ticaret Bakanlığı

Grafik IV.1.I.11: Net İhracat Durumuna Göre Firmaların Stok Kredi Payı

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Pay dağılımı 2021 ve 2022 yıllarında TL ticari kredisi olan firmaların akım ve stok kredi payları söz konusu firmaların son üç mali yılda (sırasıyla 2018, 2019, 2020 ve 2019, 2020, 2021) net ihracatçı olmaması, net ihracat oranının yüzde 50 altı, yüzde 50-110 arası ve yüzde 110 üzeri olması hususları dikkate alınarak hesaplanmıştır. Akım kredi hesaplaması çeyrekler itibarıyla kullanılan akım kredi dağılımını yansıtmaktadır, 2022 yılı Temmuz ve Ağustos ayları için akım kredi dağılımı aylıktır.

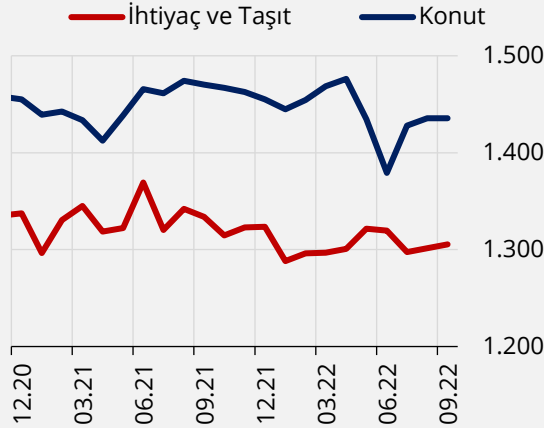
Kutu IV.1.II:

Bireysel Kredi Riski Görünümü

Hanehalkının finansal borcunun GSYİH'ye oranı gerilemekte, borçlarına nispeten varlık artışı güçlü düzeyde kalmaktadır. Bankacılık sektörünün bireysel kredi riskindeki iyileşme trendi korunmaktadır. Bu notta, bireysel kredi notu, bireysel kredi başvuru/kabul, bireysel kredilerde gecikme ve yaşlandırma analizi gibi farklı hanehalkı borçluluk ve kredi riski göstergeleri ile hanehalkı borçluluğundaki gelişim incelenmektedir.

Kredi Kayıt Bürosu'nun (KKB) bankalara yapılan kredi başvurularından derlediği aylık bireysel kredi notu (BKN) ve bireysel borçluluk endeksi (BBE) verileri, sektörün bireysel müşteri kalitesini değerlendirme ve bu konuda öngörülebilir bulunma imkânı sağlamaktadır. Dönemsel kredi başvuru sorguları BKN ortalamalarına göre incelendiğinde, 2022 yılının ilk çeyreğinden itibaren bireysel kredi kartı (BKK) başvurularında kredi notunun istikrarlı biçimde arttığı görülmektedir. 2022 yılı Eylül ayında BKK başvurularında kredi notu profili -tarihsel olarak en yüksek kredi notuna sahip kesim olan- konut kredisi başvuru profilinin dahi üzerine çıkmıştır. İhtiyaç ve taşıt kredisi kullandırımlarında müşteri profili önceki döneme göre önemli ölçüde değişmezken, 2022 yılında bireysel kredili mevduat hesabı (KMH) başvurusunda bulunan kesimin kredi kalitesinde bir miktar gerileme görülmektedir (Grafik IV.1.II.1 ve IV.1.II.2).

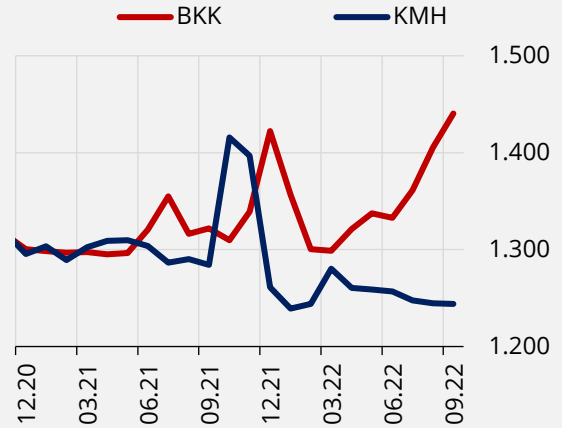
Grafik IV.1.II.1: İhtiyaç-Taşıtlar ve Konut Bireysel Kredi Notu

Kaynak: KKB

Son Gözlem: 09.22

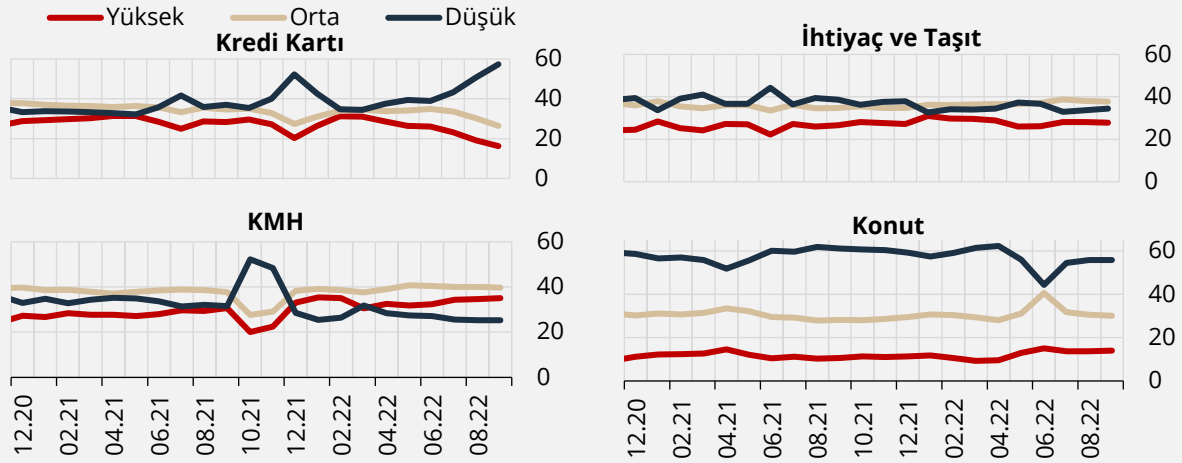
Grafik IV.1.II.2: BKK ve KMH Bireysel Kredi Notu

Kaynak: KKB

Son Gözlem: 09.22

KKB kredi başvurusunda bulunan müşterilerin BKN ve BBE'ye göre az riskli, orta, riskli ve bilinmeyen olmak üzere dört kategoride sınıflandırmaktadır. Söz konusu sınıflamaya göre BKK başvurularında düşük riskli kesimin payı, 2022 yılının ilk çeyreğinden itibaren önemli ölçüde artmıştır. BKK başvurularında iyileşen risk profilinin aktif kalitesini destekleyeceği değerlendirilmektedir. Son dönemde bireysel KMH başvurularında orta ve yüksek riskli başvuruların payının arttığı, düşük riskli başvuruların payının gerileme eğiliminde olduğu görülmektedir. Konut ile ihtiyaç ve taşıt kredilerinde müşterilerin risk görünümündeki önemli bir değişim gözlenmemektedir (Grafik IV.1.II.3).

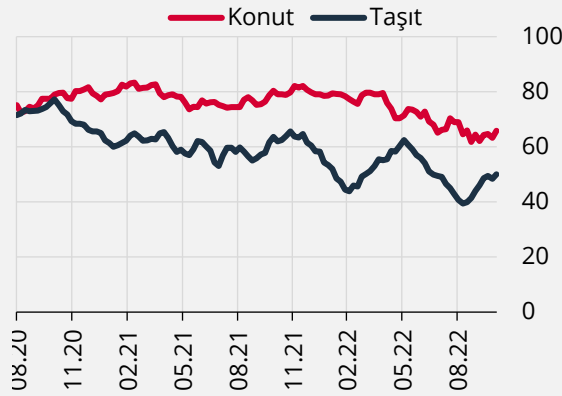
Grafik IV.1.II.3: Bireysel Kredi Kartı Başvurularında Risk Payları (%)

Kaynak: KKB

Son Gözlem: 09.22

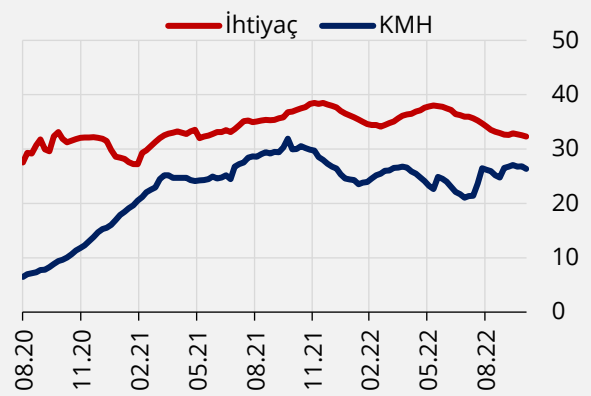
Dipnot: Başvuruların risk dağılımı KKB tarafından dönemlik başvuruların kişi bazlı BKN ve BBE matrisine göre yapılmaktadır.

Bireysel kredilerin kabul oranlarının gelişimi bankaların kredi iştahı ile kredi kullanmak isteyen kesimin riskliliğine ilişkin bilgi sağlayabilmektedir. 2022 yılındaki konut kredisi başvurularında kabul oranlarının bir miktar gerilediği görülmektedir (Grafik IV.1.II.4). Diğer yandan ihtiyaç kredisinde kabul oranları 2021 ve 2022 yıllarında benzer bir patika izlemiştir (Grafik IV.1.II.5). Son dönemde KMH limit artırım taleplerinin 2021 yılının son çeyreğine kıyasla daha düşük bir oranla kabul edildiği gözlenmiştir. Bankalar bireysel kredilerin reddedilmesinde gelir - kredi dengesi uyumsuzluğunu, düşük kredi skorlarını ve mevcut ödeme performansında gecikmeyi önemli gerekçeler olarak sıralamaktadır.

Grafik IV.1.II.4: Teminatlı Bireysel Kredi Kabul Oranları (Tutara Göre, 13 Haftalık Hareketli Ortalama, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 04.11.22

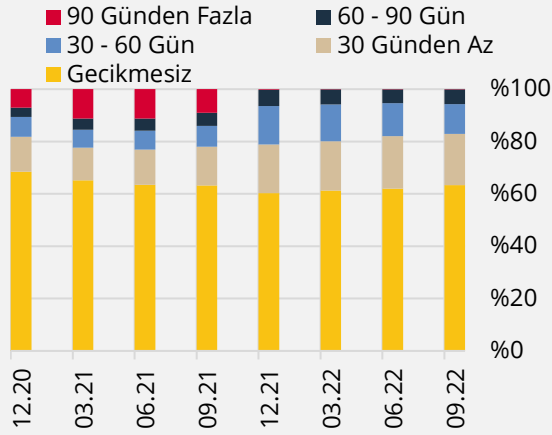
Grafik IV.1.II.5: Teminatsız Bireysel Kredi Kabul Oranları (Tutara Göre, 13 Haftalık Hareketli Ortalama, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 04.11.22

2022 yılı Eylül ayı itibarıyla bireysel kredilerin yüzde 6'sı yakın izlemeye sınıflandırılmaktadır. Yakın izlemedeki bireysel kredilerin büyük kısmının herhangi bir gecikmesi olmayan kredilerden oluştuğu görülmektedir. Gecikmesiz kredilerin payı teminatsız kredilerde önceki döneme benzer gelişim gösterirken teminatlı bireysel kredilerde gecikmesiz kredi payı artmıştır (Grafik IV.1.II.6 ve Grafik IV.1.II.7). Gecikmesi olan ve dolayısıyla önümüzdeki dönemde TGA olması daha muhtemel görünen yakın izlemedeki kredilerde son dönemde herhangi bir kötüleşme gözlenmemesi bankaların aktif kalitesi görünümü açısından olumlu değerlendirilmektedir.

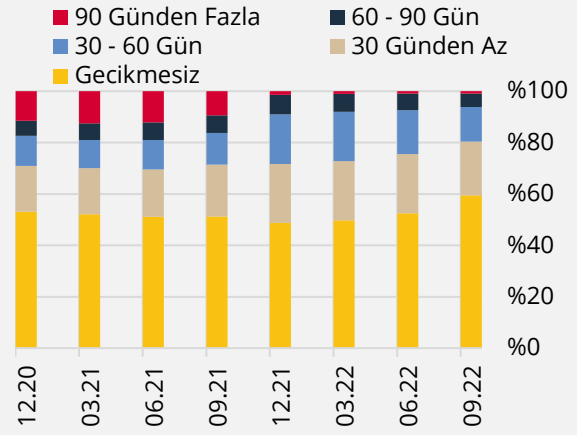
Grafik IV.1.II.6: Yakın İzlemedeki Teminatsız Bireysel Kredilerde Gecikme Durumu

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Grafik IV.1.II.7: Yakın İzlemedeki Teminatlı Bireysel Kredilerde Gecikme Durumu

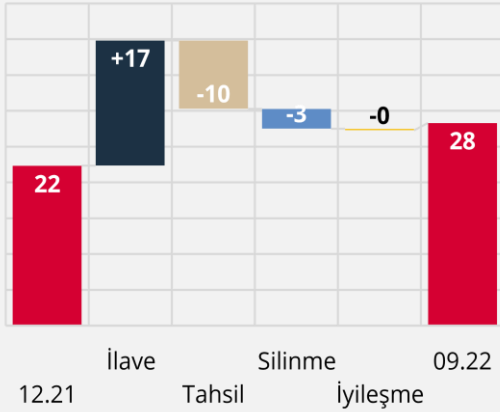

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Bankaların bireysel kredi TGA oranları tarihi düşük seviyelerde seyretmektedir. Bireysel kredi TGA ilavelerinin son dönemdeki güçlü tahsilat performansı ile karşılanmasıyla net TGA oluşumu sınırlı kalmıştır (Grafik IV.1.II.8). Bankaların satış ya da aktiften silme yoluyla da TGA portföyünü çözümledikleri görülmüştür. Bireysel kredide TGA ilavelerinin daha yoğun olarak teminatsız kredi niteliğinde olan ihtiyaç kredileri ile bireysel kredi kartlarından kaynaklandığı görülürken teminatlı bireysel kredilerde TGA ilavesi oldukça sınırlıdır. Konut ve taşıt kredilerinde güçlü tahsilat performansı sonucunda TGA bakiyesi 2022 yılında nette azalmıştır. Varlık fiyatlarında artışın teminatlı kredilerde riskliliği azalttığı değerlendirilmektedir (Grafik IV.1.II.9).

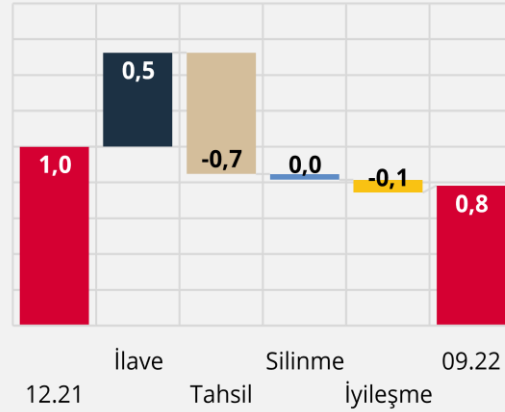
Grafik IV.1.II.8: Teminatsız Kredilerin TGA Hareketleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Dipnot: TGA olarak sınıflandırılan kredilerin yeniden canlı kredi olarak sınıflandırılması "iyileşme" kısmında gösterilmektedir.

Grafik IV.1.II.9: Teminatlı Kredilerin TGA Hareketleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

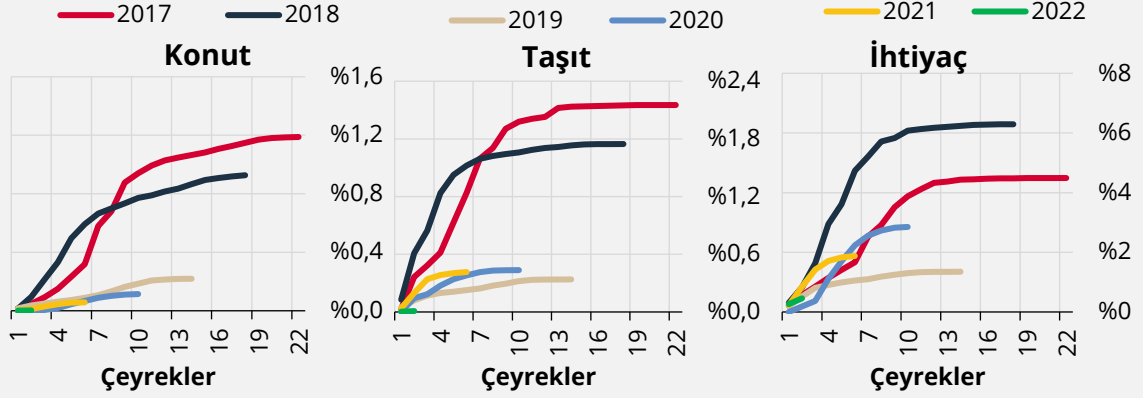
Dipnot: TGA olarak sınıflandırılan kredilerin yeniden canlı kredi olarak sınıflandırılması "iyileşme" kısmında gösterilmektedir.

Kredilerin ödeme performansının kullanım dönemlerine göre karşılaştırıldığı yaşlandırma analizleri, aktif kalitesinin gelecekteki seyrinin öngörülmesinde kullanılmaktadır. Konut kredisi yaşlandırma analizi, 2021 ve 2022 yılında açılan kredilerin önceki yıllarda kullanılan konut kredilerinden daha iyi performans gösterdiğine işaret etmektedir (Grafik IV.1.II.10). Diğer yandan, 2021 yılında kullanılan taşıt ve ihtiyaç kredilerinin TGA dönüşümleri önceki iki yılda kullanılan kredilerden bir miktar daha hızlı gerçekleşmiştir. Salgın önlemleri kapsamında kullanılan -ve hedef kitlesi dikkate alındığında görece

düşük performans göstermesi öngörülebilecek- bireysel destek kredilerini de içeren 2020 yılı ihtiyaç kredisi kullandırmalarında TGA dönüşüm oranı, önceki yıl kullanılan kredilerin üzerinde olsa da 2018 yılının altında kalmıştır. Bireysel kredilerde TGA'ya dönüşüm sürecinin ilk iki yıl içinde büyük ölçüde tamamlandığı, ödeme performansında üçüncü yıldan itibaren belirgin bozulma olmadığı görülmektedir.

Alternatif bireysel borçluluk göstergelerindeki eğilim, bankaların bireysel kredi kullandırımında müşteri risk profiline dikkat ettiklerini işaret ederken, başta teminatlı bireysel kredilerde olmak üzere bireysel kredi ve borçluluk göstergelerindeki iyileşme eğiliminin devam edeceği görüşünü desteklemektedir.

Grafik IV.1.II.10: Yaşlandırma Analizi

Kaynak: TCMB

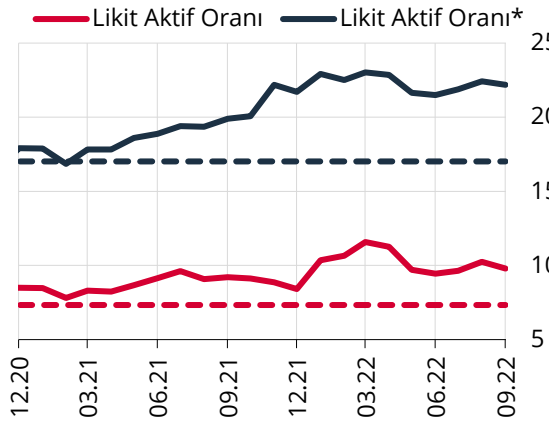
Son Gözlem: 2022Ç3

IV.2 Likidite Riski

Bankacılık sektörünün TL ve YP likiditesindeki olumlu görünüm sürmektedir.

2022 yılında güçlü kredi büyümesine ve bankaların menkul değer portföyünü artırmalarına karşın bankacılık sektörünün likit aktif oranı tarihsel ortalamasının üzerinde kalmaya devam etmiştir. Zorunlu karşılıkların da dâhil edildiği gösterge tarihsel ortalamasının kayda değer üzerindedir. Kredi büyümesindeki hızlanmaya karşın mevduat büyümesinin kredi büyümesinin hayli üzerinde gerçekleştiği bu dönemde bankacılık sektörü likiditesindeki olumlu görünüm korunmuştur (Grafik IV.2.1). Kısa vadeli net nakit çıkışlarına karşı bankaların likidite tamponlarının seviyesini gösteren likidite karşılama oranı (LKO), toplam ve YP ayrımında yasal sınırların oldukça üzerinde seyretmektedir (Grafik IV.2.2).

Grafik IV.2.1: Likit Aktiflerin Toplam Aktifler İçindeki Payı (%)

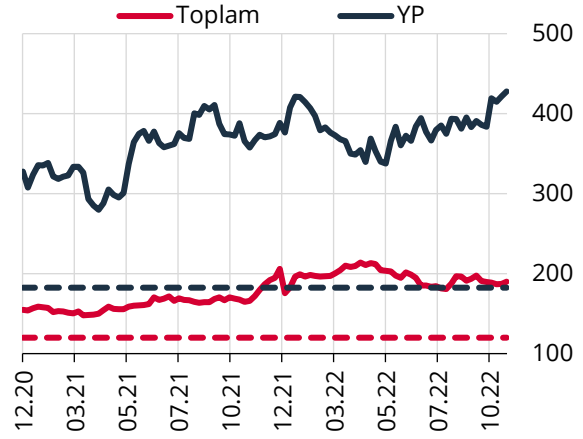

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Likit Aktif Oranı = (Nakit Değerler+Yurt Dışı Bankalar Serbest Hesabı+Serbest DBS+Ters Repo Alacakları+ Takasbank ve BİST Interbank Piyasası)/Aktifler. Likit Aktif Oranı* = (Nakit Değerler+Yurt Dışı Bankalar Serbest Hesabı+Serbest DBS+Zorunlu Karşılıklar)/Aktifler. Kesikli çizgiler her bir serinin 2014-2019 dönemindeki ortalamasını temsil etmektedir.

Grafik IV.2.2: Toplam ve YP Likidite Karşılama Oranları (4 HHO, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: KYB'ler hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Toplam ve YP LKO'lar için yasal alt limitler sırasıyla yüzde 100 ve 80 olarak uygulanmaktadır. Kesikli çizgiler her bir serinin 2014-2019 dönemindeki ortalamasını temsil etmektedir.

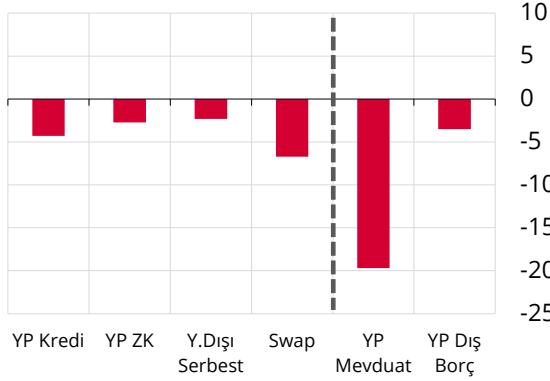
2022 yılının ilk dört ayında bankaların YP likiditesinde belirleyici unsur YP mevduattan TL KKM'ye dönüşüm olmuştur. Bankalar bahse konu uygulama kapsamında ihtiyaç duydukları YP likiditeyi ağırlıklı olarak YP ZK'lar, TCMB taraflı para takası işlemleri ve yurt dışı muhabir bankalardaki serbest hesapları ile karşılamıştır (Grafik IV.2.3). Nisan ayı sonrasında YP mevduattaki gerileme sınırlı düzeyde kalırken, bankaların YP dış borcunu azalttıkları gözlenmektedir. Bu dönemde YP kredi kapamaları bankalar için YP likidite kaynağı olurken, bu kanaldan sağlanan YP girişi, TL karşılığı YP para takası işlemlerine ve yurt dışı muhabir banka hesaplarına artış olarak yansımıştır (Grafik IV.2.4). Sonuç olarak 2022 yılı boyunca sektörün YP likiditesi güçlü kalmaya devam ederken YP LKO'su tarihi yüksek seviyeyi görmüştür.

Kredilerin ağırlıklı olarak istikrarlı bir fonlama kaynağı olan mevduat ile fonlanması sektörün likidite görünümünü desteklemektedir.

Sektörün kredi/mevduat (K/M) oranındaki gerileme devam ederken kredi mevduat oranı yüzde 80 seviyesindedir (Grafik IV.2.5). 2018 yılından itibaren düşüş eğilimine giren K/M oranı, 2021 yılı başından itibaren yüzde 100 seviyesinin altında seyretmektedir. Bu dönemde ZK'lardaki ve menkul kıymet portföyündeki kısmi artışların da etkisiyle kredilerin toplam varlıklar içindeki payı yüzde 59'dan yüzde 52'ye gerilemiştir. Benzer şekilde sektörün yurt dışı borç yenileme oranının yüzde 100'ün altında seyretmesinin de katkısıyla bu dönemde toplam yükümlülükler içinde mevduatın payı artmıştır. Son yıllarda yaşanan yüksek kur oynaklığı sonucu YP kredi büyüme hızının TL kredilerin gerisinde kalması ve artan mevduat dolarizasyonu nedeniyle TL K/M oranı tarihi yüksek seviyelere ulaşmıştır. Son dönemde ise KKM uygulamasının da katkısıyla mevduatta yaşanan liralasma sonucunda TL K/M oranı, 2021 Aralık ayındaki yüzde 158 seviyesinden, 28 Ekim 2022 itibarıyla yüzde

114'e kadar gerilemiştir. TL kredilerde gerçekleşen güçlü büyümeye rağmen bu gerilemenin yaşanmasındaki temel belirleyici unsur TL mevduat tercihinde gözlenen artıştır. KKM uygulaması ile birlikte bankaların varlık ve yükümlülüklerinde görülen liralasma sonucu para takası ihtiyacının düşmesi, sistemin fonlama ihtiyacını azaltmıştır. Son dönemde TL K/M oranındaki düşüğe rağmen TL cinsi tesis edilen ZK'lardaki artış kaynaklı olarak sistemin fonlama ihtiyacında bir miktar yükseliş yaşanmıştır (Grafik IV.2.6).

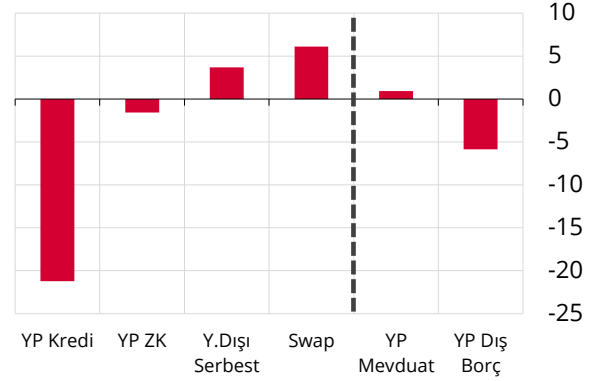
Grafik IV.2.3: 2021 Aralık - 2022 Nisan Döneminde Seçilmiş YP Bilanço Kalemlerinin Değişimi (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 04.22

Grafik IV.2.4: 2022 Nisan - 2022 Ekim Döneminde Seçilmiş YP Bilanço Kalemlerinin Değişimi (Milyar ABD Doları)

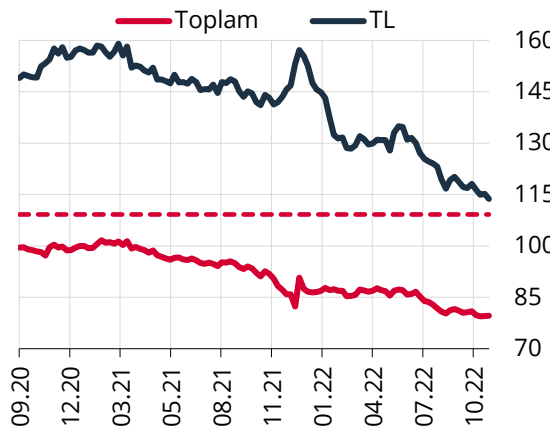

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.22

Dipnot: YP dış borç barında 2022 Nisan - 2022 Eylül dönemindeki değişime yer verilmiştir.

Grafik IV.2.5: Kredi/Mevduat Oranı (%)

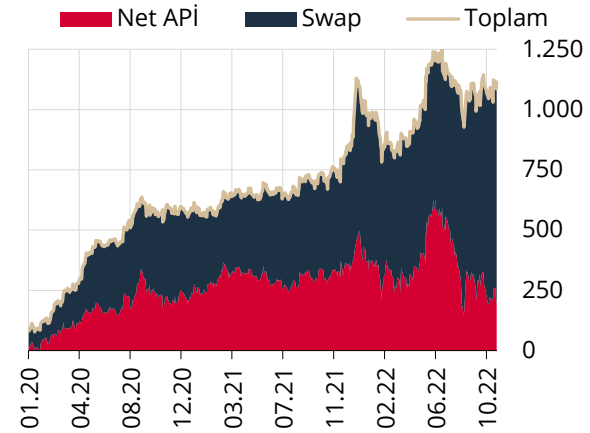

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: KYB'ler hariç hesaplanmıştır. Bankalara kullandırılan krediler ile bankalar mevduatı dışlanmıştır. Donuk alacaklar kredilere dâhil edilmiştir. Kesikli çizgi, toplam K/M oranının 2011-2018 ortalamasını gösterir.

Grafik IV.2.6: TCMB Fonlaması (Milyar TL)

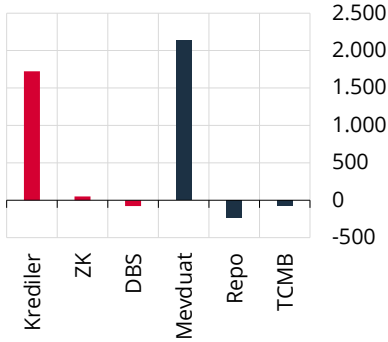
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Liralasma stratejisi çerçevesinde devreye alınan uygulamalar TL'nin bankacılık sektörü bilançolarındaki payının artmasına katkı sunmuştur.

KKM uygulaması ile birlikte TL cinsi varlık ve yükümlülükler güçlü bir şekilde artarken YP cinsi varlık ve yükümlülükler azalmaktadır (Grafik IV.2.7 ve Grafik IV.2.8). 28 Ekim 2022 tarihi itibarıyla KKM bakiyesi 1,46 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bahse konu bakiyenin de katkısıyla KKM uygulaması sonrası dönemde TL mevduatı güçlü artış yaşanırken, kur etkisinden arındırılmış YP mevduat tutarı azalmıştır (Grafik IV.2.9).

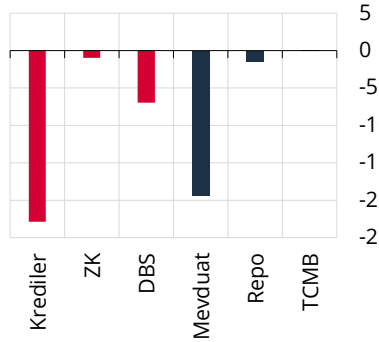
Grafik IV.2.7: Aktif ve Pasif TL Kalemlerdeki 2021 Aralık Ayına Göre Değişimler (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

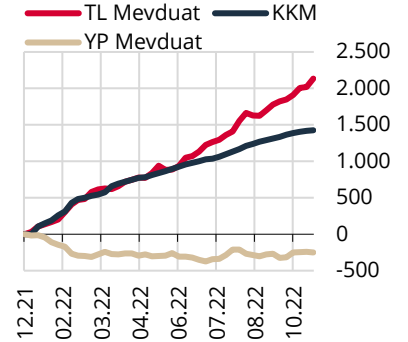
Dipnot: Aktif ve pasif kalemler farklı renklerle sınıflandırılmıştır. DBS, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan kamu borçlanma senetleri ile repo işlemine konu menkul değerleri temsil etmektedir. İlgili kalemlerin 31 Aralık 2021 - 28 Ekim 2022 arasındaki değişim tutarlarına yer verilmiştir.

Grafik IV.2.8: Aktif ve Pasif YP Kalemlerdeki 2021 Aralık Ayına Göre Değişimler (Milyar ABD Doları)

Dipnot: Aktif ve pasif kalemler farklı renklerle sınıflandırılmıştır. DBS, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan kamu borçlanma senetleri ile repo işlemine konu menkul değerleri temsil etmektedir. İlgili kalemlerin 31 Aralık 2021 - 28 Ekim 2022 arasındaki değişim tutarlarına yer verilmiştir. Toplam aktif ve pasif değişimlerinde farklılık bilanço dışı işlemlerle karşılanmıştır.

Grafik IV.2.9: 2021 Aralık Ayına Göre Mevduattaki Değişim (Milyar TL)

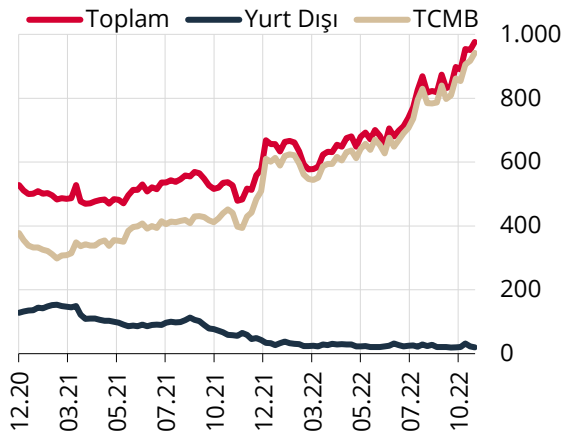
Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: Değerler 2021 yılı sonundan itibaren değişimleri göstermektedir. YP mevduat serisi, YP mevduatın ABD doları karşılığı haftalık değişiminin ilgili haftadaki ortalama ABD doları kuru ile elde edilmiş TL karşılığıdır.

Bankalar para birimi uyumsuzluğunu ağırlıklı olarak gerçekleştirdikleri para takası işlemleri ile yönetmeye devam etmektedir.

Sektörün varlık ve yükümlülüklerinde yaşanan liralasmaya rağmen TCMB tarafından APİ fonlamasında teminat koşullarının değiştirilmesi ve TL zorunlu karşılıkların artması nedeniyle sektörün net TL fonlama ihtiyacı artmakta olup, para takası işlemleriyle temin edilen net TL fonlama tutarı 976 milyar TL'ye ulaşmıştır (Grafik IV.2.10). Para takası işlemleri ağırlıklı olarak TCMB ile gerçekleştirilmektedir (Grafik IV.2.11).

Grafik IV.2.10: Net TL Para Takası İşlem Tutarlarının Gelişimi (Milyar TL)

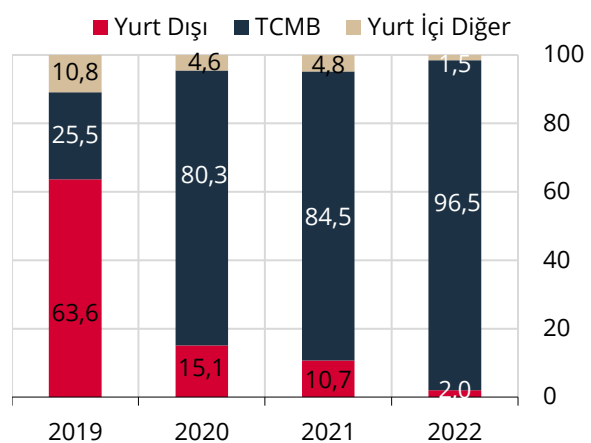

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: Net TL para takası işlem tutarı, bankaların para takası işlemi yoluyla spotta sağladığı net TL fonlama tutarını göstermektedir.

Grafik IV.2.11: Net TL Para Takası İşlem Paylarının Gelişimi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

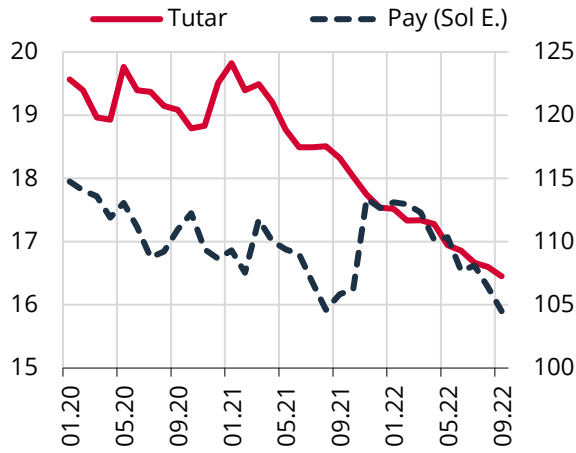
Dipnot: Her bir yıl için son 3 ayın ortalaması raporlanmıştır. 2022 yılı için ise son veri dikkate alınmıştır.

Küresel ekonomik gelişmelerin yanı sıra artan jeopolitik riskler yurt dışı finansman maliyetlerini yükseltirken sektörün uluslararası finansmana erişim kabiliyeti güçlü kalmaya devam etmektedir.

2021 yılı başından itibaren düşüş eğiliminde olan sektörün toplam dış borcu, bu eğilimini koruyarak 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla 107 milyar ABD dolarına gerilemiştir (Grafik IV.2.12).¹ Bu dönemde bankaların yükümlülükleri içerisinde yurt dışı fonlamanın payı, yurt dışı borçta yaşanan gerileme ve mevduatta görülen güçlü büyüme neticesinde azalmıştır. 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla bankaların dış borç yenileme oranı yüzde 89 seviyesinde olup, bankalar ağırlıklı olarak kısa vadeli dış borçlarını yenileme eğilimini sürdürmektedir. Bu dönemde vadesi dolan uzun vadeli dış borçlarını kısmen kapayan bankaların uzun vadeli dış borç yenileme oranı daha düşük seyretmektedir (Grafik IV.2.13). Bahse konu gelişmede küresel finansal koşullarda yaşanan sıkışma ve CDS gelişmeleri kaynaklı artan maliyetlerin yanı sıra sektörün döviz likiditesindeki yüksek seviye ile reel sektörün YP kredi talebinin zayıflığı etkilidir. Bu nedenlerle itfasi gelen eurobond ihraçları ile sermaye benzeri borçlar düşük oranlardan yenilenmiştir.

Grafik IV.2.12: Dış Borç Bakiyesi ve Yabancı Kaynaklar İçindeki Payı (Milyar ABD Doları, %)

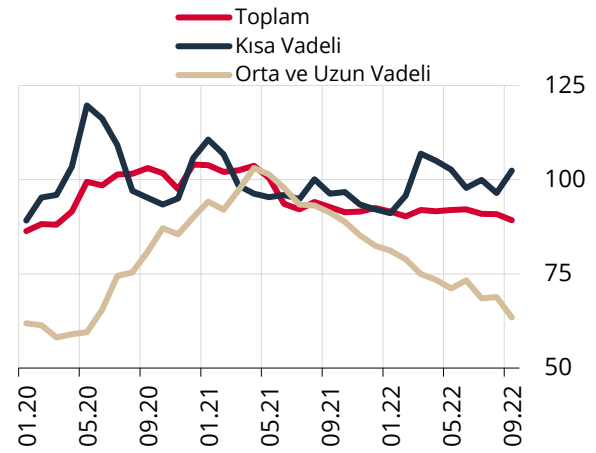

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Tutar parite etkisinden arındırılmıştır. Euro cinsi dış borçların ABD doları karşılığı 2018 Haziran ayı parite değeriyle yeniden hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.13: Dış Borç Yenileme Oranı (%)

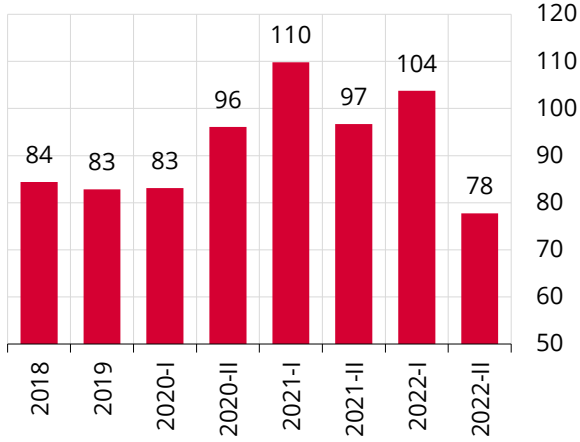
Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının toplam için 6, kısa vade için 3, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamı üzerinden hesaplanmıştır.

Maliyet artışının da etkisiyle sendikasyon kredilerinde yenileme oranı gerilemiştir (Grafik IV.2.14 ve Grafik IV.2.15). Son dönemde yurt dışı finansman koşullarının sıkışma eğiliminde olması ve yüksek seyreden CDS seviyesi nedeniyle 2022 yılının ikinci yarısında gerçekleştirilen sendikasyon kredilerinde marj ilk yarıya göre yaklaşık 150 baz puan artmıştır. Aynı zamanda küresel referans faizlerinde yaşanan artışlar ile birlikte sendikasyon kredilerinde borçlanma maliyetleri önemli ölçüde artmıştır. Son dönemde kapanan YP kredilerin de etkisiyle YP likidite görünümü güçlenen bankaların maliyet yönetim stratejileri kapsamında sendikasyon kredilerindeki yenileme iştahının zayıfladığı görülmektedir.

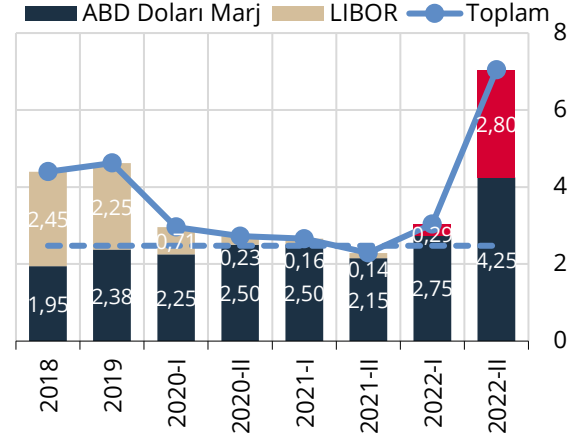
¹ Bahse konu tutar parite etkisinden arındırılmış dış borç miktarını göstermekte olup, parite etkisinden arındırılmamış tutar 102 milyar ABD doları seviyesindedir.

Grafik IV.2.14: Sendikasyon Kredilerinde Dış Borç Yenileme Oranı (%)

Kaynak: TCMB, KAP

Son Gözlem: 23.11.22

Dipnot: I ve II sırasıyla ilgili yılın Nisan-Haziran ile Ekim-Aralık sendikasyon dönemlerini temsil etmektedir. Dış borç yenileme oranı, belirtilen dönemlerdeki toplam kullanım ve geri ödeme tutarlarının oranı olarak hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.15: Sendikasyon Kredisi Maliyet Marjlarının Gelişimi (%)

Kaynak: KAP

Son Gözlem: 23.11.22

Dipnot: KYB'ler hariç büyük ölçekli 10 banka için hesaplanmıştır. ABD doları marj, ABD doları cinsi temin edilen sendikasyon kredilerinde LIBOR referans faiz oranına ek olarak uygulanan faiz oranını göstermektedir. 2022 yılında esas alınacak SOFR oranı için 3 aylık ortalama SOFR gösterilmiştir. I ve II sırasıyla ilgili yılın Nisan-Haziran ile Ekim-Aralık sendikasyon dönemlerini temsil etmektedir. Kesikli çizgi, toplam maliyetin 2014-2019 ortalamasıdır.

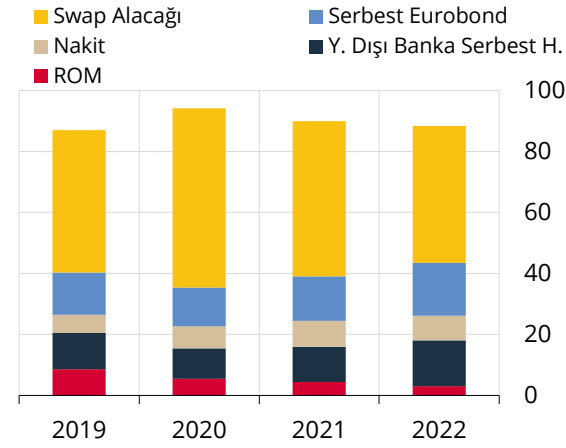
Sektörün yurt dışı finansman temininde yaşayabileceği olası şoklara karşı güçlü YP likidite tamponları bulunmaktadır.

2022 yılı Eylül ayı itibarıyla sektörün 90 milyar ABD doları tutarında YP likit aktif portföyü bulunmaktadır. Bahse konu likit aktifler; YP cinsi nakit, yurt dışı bankalarda bulunan serbest hesap, ROM bakiyesi ve serbest eurobond portföyünün yanı sıra para takası yoluyla TL fonlama elde etmek için kullanılan ve 1 yıl içerisinde vadesi dolacak swap alacaklarından oluşmaktadır (Grafik IV.2.18). Bahse konu portföyün yanı sıra 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla sektörün 1 yıl içerisinde vadesi dolacak 55 milyar ABD doları tutarında YP dış borcu bulunmaktadır. Swap alacağı hariç YP likit aktiflerin 1 yıl içerisinde vadesi dolacak YP dış borcu karşılama oranı yüzde 79'dur. Swap alacakları dahil edildiğinde ise sektörün 1 yıl içerisinde vadesi dolacak YP dış borcunu karşılama oranı yüzde 163'e yükselmektedir (Grafik IV.2.19). Bahse konu oran 2014-2019 dönem ortalaması olan yüzde 127 seviyesinin üzerinde yer almaktadır. Bu durum bankaların olası likidite şoklarına karşı güçlü likidite tamponlarına sahip olmaya devam ettiğine işaret etmektedir.

Mevcut Rapor döneminde gelişmiş ülke merkez bankalarının para politikalarında sıkılaşımaya gitmesi ve belirginleşen jeopolitik riskler ile yüksek seyreden ülke risk primi, sektörün özellikle YP cinsi likidite tamponlarının önemini canlı tutmaktadır. Yüksek seviyedeki toplam ve YP cinsi LKO'lar ve güvenli bir alanda seyreden K/M oranı ile kısa ve uzun vadeli likidite görünümünü sağlam tutan sektörün YP cinsi hazır imkânlarının YP cinsi yükümlülüklerini karşılama kapasitesi de güçlü seyretmeye devam etmektedir. Tablo IV.2.1, sektörün seçilmiş likidite göstergelerinin gelişimini önceki stres dönemleri ile kıyaslayarak özetlemektedir. Yurt içi YP kredi talebinin zayıflamasının da etkisiyle sektörün 2018 yılında başlayan dış borçlarını azaltma eğilimi mevcut Rapor döneminde de devam etmektedir. Sektörün dış borçları azalırken YP likit aktif portföyü ise güçlü seyrini sürdürmektedir. Dolayısıyla bahse konu likit aktif portföyün dış borçları karşılama kapasitesi tarihsel ortalamaların üzerinde seyretmektedir. Ayrıca bankaların son dönemde görece daha maliyetli dış borçlarını kapatarak ağırlıklı şekilde kısa vadeli dış borçlarını yenileme eğilimlerine rağmen ortalama kalan vade yüksek seviyesini korumakta ve sektörün dış borç yenileme imkânının konjonktürel gelişmelere olan duyarlılığını sınırlamaya devam etmektedir. 1 yıla kadar vadeli çekirdek dış yükümlülükler için

tesis edilen YP ZK oranı yüzde 21'dir.² Dolayısıyla sektörün önceki dönemlere göre daha yüksek bir seviyedeki toplam YP ZK bakiyesinin yanı sıra, olası bir likidite şokunda azalan dış borçlar nedeniyle bu oran nispetinde serbest kalacak YP ZK yükümlülükleri bankalara ek bir YP likidite imkânı sunacaktır.

Grafik IV.2.18: YP Likit Aktifler (Milyar ABD Doları)

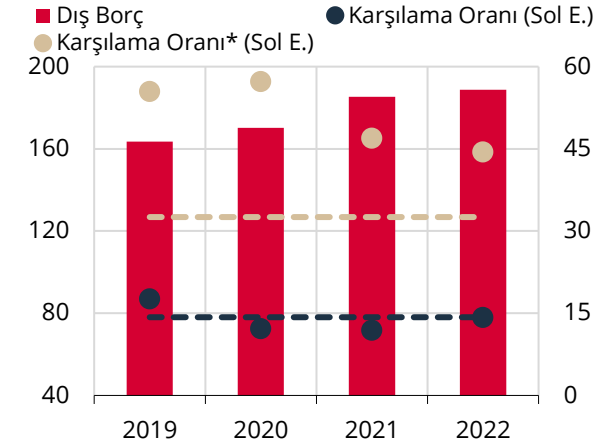

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: YP likit aktifler, ROM kapsamında tutulan rezervler ile nakit değerler, yurt dışı bankalar nezdindeki serbest hesaplar ve serbest eurobondlardan oluşmaktadır ve ay sonu kurları ile hesaplanmıştır. Swap alacağı, 1 yıl içinde vadesi dolacak net TL para takası işlemleri kaynaklı YP varlıkları göstermektedir. Her bir yıl için son 3 ayın ortalaması raporlanmıştır.

Grafik IV.2.19: Kısa Vadeli YP Dış Borç ve Karşılama Oranı (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Dış borç, 1 yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi dış borçları içermekte olup, bankaların kısa vadeli dış borç stokundan DTH ve TL mevduat hesapları hariç tutularak hesaplanmaktadır. Karşılama oranı, Grafik IV.2.18'de belirtilen swap alacağı hariç YP likit aktiflerin dış borca oranını göstermektedir. Karşılama oranı* serisi hesaplanırken, likit aktiflere 1 yıl içinde vadesi dolacak net TL para takası tutarı (swap alacağı) da dâhil edilmiştir. Her bir yıl için son 3 ayın ortalaması raporlanmıştır. Kesikli çizgiler karşılama oranlarının 2014-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Tablo IV.2.1: Seçilmiş Likidite Göstergelerinin Gelişimi

	2013 Mayıs	2018 Haziran	2022 Eylül
YP Dış Borç (Milyar ABD doları)	127	164	100
KV YP Dış Borç (Milyar ABD doları)	69	70	55
YP Likit Aktif* (Milyar ABD doları)	58	48	43
YP Likit Aktif** (Milyar ABD doları)	68	88	90
KV Borç Karşılama Oranı* (%)	85	69	79
KV Borç Karşılama Oranı** (%)	99	126	163
Dış Borç Ortalama Kalan Vade (Ay)	32	37	34
YP Zorunlu Karşılıklar (Milyar ABD doları)	28	42	72

Kaynak: TCMB

Dipnot: (*) YP likit aktifler, ROM kapsamında tutulan rezervler ile nakit değerler, yurt dışı bankalar nezdindeki serbest hesaplar ve serbest eurobondlardan oluşmaktadır. (**)de ek olarak, 1 yıl içinde vadesi dolacak net TL para takası tutarı likit aktiflere ilave edilmiştir. 2013 Mayıs ayı, Fed tarafından miktarsal genişleme programının kademeli olarak sonlandıracağına dair verilen sinyalin tarihini temsil etmektedir.

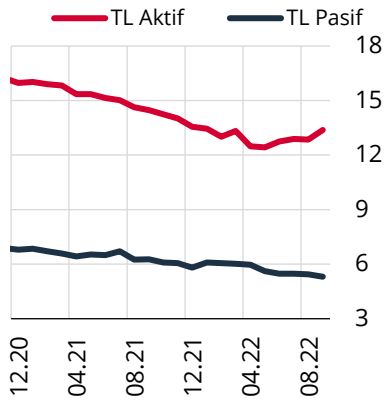
² Hâlihazırdaki vade dağılımı kapsamında YP mevduat dışı yükümlülükler için tesis edilen YP ZK, toplam YP mevduat dışı yükümlülüklerin yaklaşık yüzde 12'si seviyesindedir.

IV.3 Faiz ve Kur Riski

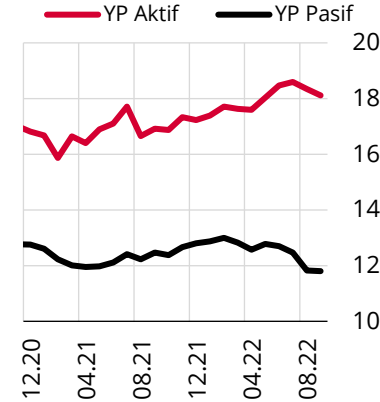
TL ve YP cinsi aktif ve pasifler arasındaki vade farkı bir miktar artmakla birlikte halen tarihsel ortalamaların altındadır.¹

Bankaların TL aktiflerinin ortalama vadesinde 2020 yılı ortasından bu yana görülen azalış Haziran 2022 itibari ile durağanlaşmış ve TL aktiflerin ortalama vadesi devam eden süreçte bir miktar yukarı yönlü hareketlenmiştir. 2021 yılı son çeyreğinden itibaren kredi vadelerinin kısalması ve kredi portföylerinde değişken faizli kredilerin payının artması ortalama aktif vadesinin gerilemesinde etkili olmuştur. 2022 yılında devreye alınan makroihtiyati düzenlemeler sonrasında bankaların uzun vadeli sabit getirili TL menkul kıymetlere yönelmeleri aktiflerin ortalama vadesinin uzamasına neden olmuş ve ortalama vade 13,4 aya yükselmiştir. TL yükümlülüklerin yeniden fiyatlamaya dönemine göre ağırlıklı ortalama vadesi, KKM'nin olumlu etkisine karşın fonlama yapısında daha kısa vadeli fonlama araçlarının payının artması ve uzun vadeli sermaye benzeri borç ve ihraç edilen menkul kıymetlerin paylarının gerilemesi nedeniyle 5,3 aya düşmüştür (Grafik IV.3.1). Ayrıca, bankaların temel olarak menkul kıymet ve kredi portföylerindeki değişimler sebebiyle, YP cinsi faize duyarlı aktiflerin ağırlıklı ortalama vadesi bir önceki rapor döneminden bu yana artarak 18 ayın üzerine çıkmıştır. YP pasif vadesi başta ihraç edilen menkul kıymetler, sermaye benzeri borçlar ve türev ürünler kaynaklı olmak üzere son rapor döneminden bu yana yaklaşık 1 ay gerilemiştir (Grafik IV.3.2). Söz konusu gelişmeler neticesinde TL ve YP faize duyarlı aktif ve pasiflerin vade farkı sınırlı miktarda artarak sırasıyla 8,1 aya ve 6,3 aya yükselmiştir (Grafik IV.3.3).

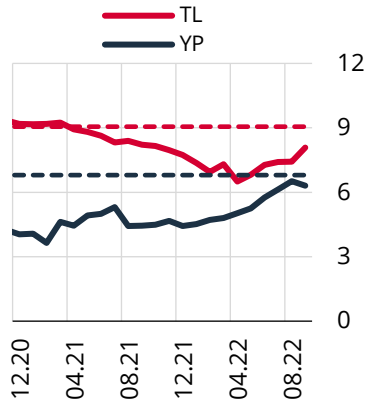
Grafik IV.3.1: Faize Duyarlı TL Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)

Grafik IV.3.2: Faize Duyarlı YP Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)

Grafik IV.3.3: Faize Duyarlı Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vade Farkı (Ay)

Kaynak: TCMB

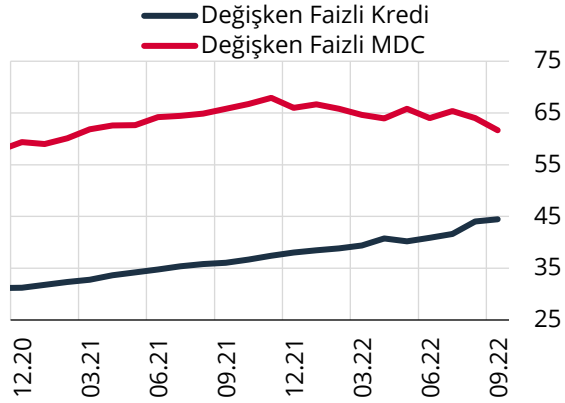
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Yeniden fiyatlamaya dönemine göre hesaplanmıştır. Ağırlıklı ortalama vadelerde vade dilimlerinin orta noktaları esas alınmıştır. Kesikli çizgiler her bir serinin 2013-2020 dönemindeki ortalamasını temsil etmektedir.

Kredi portföyünde, değişken faizli kredi payının artmasına ve sabit faizli kredi vadelerinin kısalmasına karşın; menkul kıymet portföyünde sabit faizli TL menkul kıymet payı ve ortalama vadesi artmaktadır.

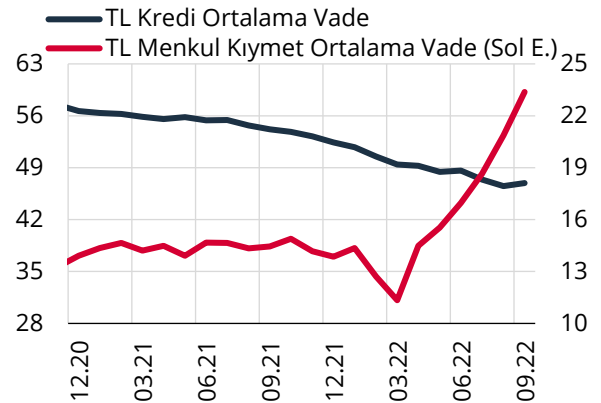
Bankaların kredi portföylerinde değişken faizli kredilere yönelimi devam ederken makroihtiyati düzenlemeler sonrasında menkul kıymet portföyünde değişken faizli olanların payında azalış izlenmektedir (Grafik IV.3.4). Son dönem teminat, likidite ve kredi düzenlemelerinin uzun vadeli sabit faizli menkul kıymetleri teşvik etmesinin katkısıyla TL menkul kıymetlerin ortalama vadesi belirgin şekilde uzarken, kredi vadelerinde azalış yavaşlayarak devam etmiştir (Grafik IV.3.5).

¹ Faiz riskine yönelik analizlerde katılım bankaları hariç sektör verileri kullanılmıştır.

Grafik IV.3.4: TL Menkul Değerler ve TL Kredilerin Faiz Yapısına Göre Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

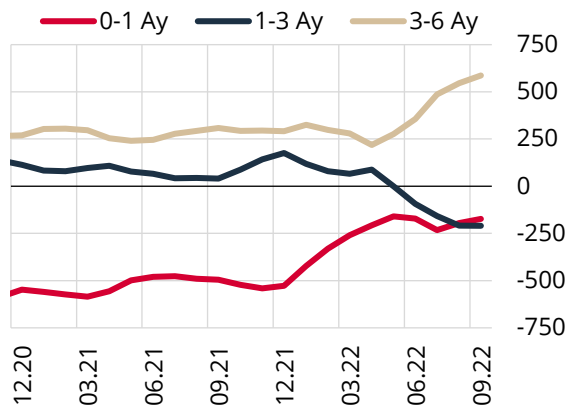
Son Gözlem: 09.22

Grafik IV.3.5: TL Menkul Değerler ve TL Kredilerin Ortalama Vadesi (Kalan Vade, Ay)

Kaynak: TCMB

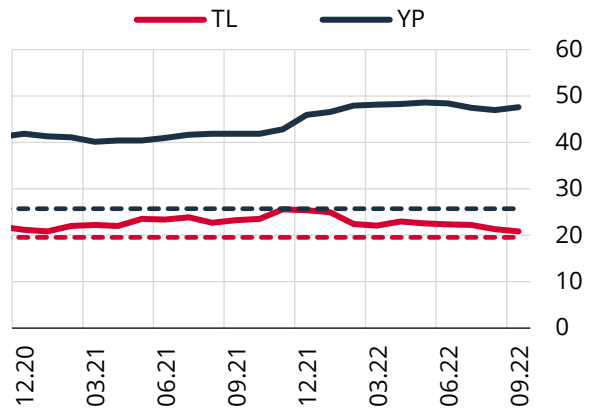
Son Gözlem: 09.22

Bankaların TL faiz değişimine duyarlılıklarının temelini kısa vadede sahip oldukları negatif pozisyonlar oluşturmaktadır. Bankacılık sektörünün 2020 yılı ortasından bu yana 0-1 ay vadede taşıdıkları açık pozisyon ortalamada 500 milyar TL seviyesinde seyretmiştir. Aralık 2021 itibarıyla devreye alınan ve minimum 3 ve 6 ay vadelerde açılabilen KKM ürünleri, TL mevduat ortalama vadesinin uzamasını sağlamış ve 2022 yılında 0-1 ay vade aralığındaki faiz riskine esas negatif pozisyon belirgin şekilde gerilemiştir. Öncesinde bankaların pozitif pozisyona sahip olduğu 1-3 ay ve 3-6 ay vadelerde ise görünüm Mart sonu itibarıyla değişmiştir. Tüzel kişi KKM hesaplarına 6 ay yerine minimum 3 ay vade imkanının getirilmesi ve Mart sonu itibarı ile gerçek kişi mevduat hesaplarında vade sonlarının yaklaşması ile 1-3 ay arası vade dilimindeki pozisyonlar negatife dönerken, 3-6 ay pozisyonlarda pozitif yönlü artış gözlemlenmiştir (Grafik IV.3.6). Diğer taraftan, TL'de yüzde 21, YP'de yüzde 48 seviyelerinde seyreden vadesiz mevduat payı, maruz kalınan yeniden fiyatlama riskini bir miktar sınırlandırmaktadır (Grafik IV.3.7).

Grafik IV.3.6: Vade Dağılımında TL Cinsinden Yeniden Fiyatlama Boşluk (Gap) Analizinin Gelişimi (Milyar TL, 3 Aylık HO)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Grafik IV.3.7: Vadesiz Mevduat Payının Gelişimi (%)

Kaynak: TCMB

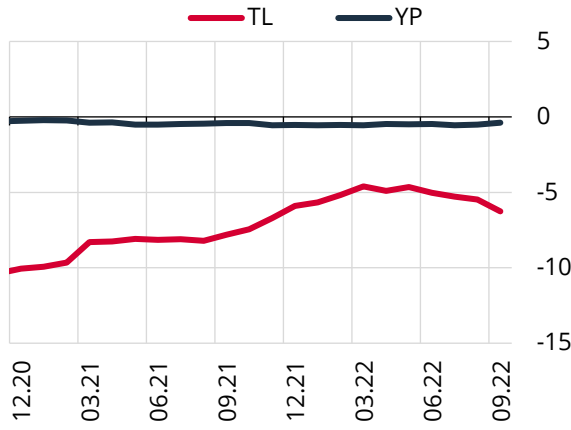
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Kesikli çizgiler her bir serinin 2013-2020 dönemindeki ortalamasını temsil etmektedir.

Bankaların TL faiz şoklarına olan duyarlılığı önceki rapor dönemine göre sınırlı miktarda artarken YP faiz şoku duyarlılığı yatay seyretmiştir.

Gerçekleştirilen duyarlılık analizinde bankaların yeniden fiyatlandırma nedeniyle maruz kaldıkları faiz riskinin 2020 yıl sonundan itibaren kademeli olarak azaldığı, Haziran ayından bu yana ise faiz şoklarına karşı duyarlılığın bir miktar arttığı görülmüştür. TL faiz oranlarında yukarı yönlü 500 baz puan seviyesindeki şokun getireceği kayıp, 2020 yıl sonunda özkaynakların yüzde 10'u düzeyindeyken, Mart ayında yüzde 4,6'ya kadar gerilemiş, rapor tarihi itibarıyla yüzde 6,3 seviyesinde hesaplanmıştır (Grafik IV.3.8).² Banka bilançolarının YP faiz riskine karşı duyarlılığı sınırlı düzeyde seyretmektedir. USD/EUR faiz oranlarındaki 200 baz puanlık bir artış sonucu gerçekleşecek kaybın etkisi özkaynakların yüzde 1'inin altındadır. Sektörün faiz şoklarına karşı yeterli tamponunun bulunduğu ve dayanıklı bir bilanço yapısına sahip olduğu değerlendirilmektedir. Faiz şoku sonucunda yüzde 15 ve üzerinde özkaynak azalışı yaşayan banka bulunmazken, mevcut rapor dönemi itibarıyla sektörün aktif büyüklüğünün yüzde 22'sine sahip bankaların faiz şoku duyarlılığı yüzde 10-15 aralığındadır (Grafik IV.3.9).

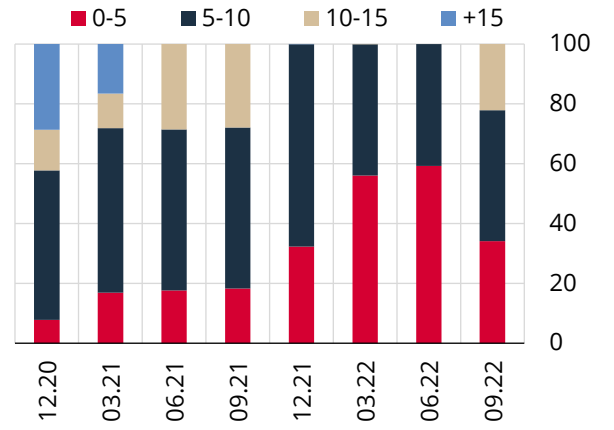
Grafik IV.3.8: Pozitif Faiz Şoku Sonrası Kayıpların Özkaynaklara Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Grafik IV.3.9: TL Faiz Şoku Sonrası Kayıp/Özkaynak Dilimlerine Göre Banka Aktiflerinin Payı (%)

Kaynak: TCMB

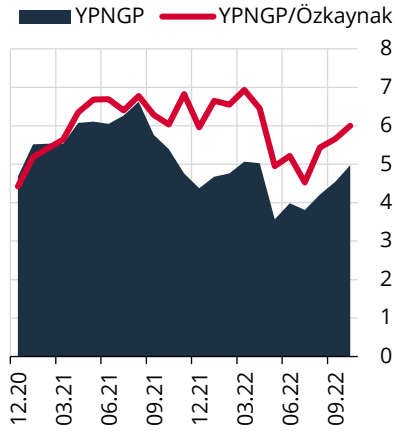
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı varlık (bankacılık hesapları) ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değişim esas alınmaktadır. Verim eğrisinin TL faiz şokunda 500 bp ve YP faiz şokunda 200 bp yukarı yönlü paralel hareket ettiği varsayılmaktadır. Grafikte faiz şoku sonucunda oluşabilecek muhtemel kaybın yasal özkaynaklara oranı gösterilmektedir. Faiz şoku senaryosunda yaşanan kayıplar dilimlere ayrılmıştır. Her dilime düşen bankaların aktif toplamı sektörün aktif toplamına oranlanmıştır.

Bankacılık sektörünün taşımakta olduğu YP pozisyon fazlası korunurken, YP pozisyon fazlası taşıyan bankaların sayısında artış gözlenmiştir.

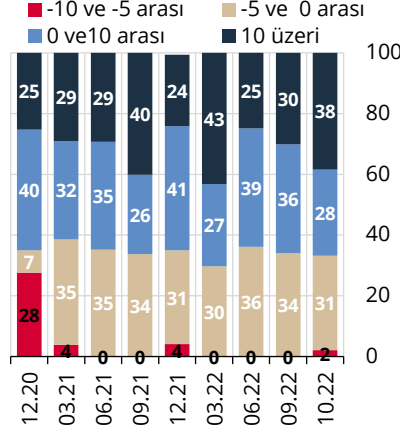
Bankacılık sektörü YP'de uzun pozisyon taşımaya devam etmekte olup yabancı para net genel pozisyonu (YPNGP) 4,5 milyar ABD doları, YPNGP/özkaynak oranı 0,5 yüzde puan azalarak yüzde 5,8 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.10). Net döviz pozisyonunda Temmuz ayı sonrasında gözlenen iyileşme sonucu YP pozisyon fazlası bulunan banka sayısı artış göstermiştir. Ayrıca, YP pozisyon fazlası bulunan bankaların toplam aktif büyüklüğü payları yüksek seyretmektedir (Grafik IV.3.11). 2020 yılsonunda 62 milyar ABD dolarına ulaşan bilanço içi YP açık pozisyonu 2022 yılında uygulanmakta olan politikaların bir sonucu olarak 34 milyar ABD dolarına gerilemiştir (Grafik IV.3.12).

² BDDK'nın Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riskinin Standart Şok Yöntemiyle Ölçülmesine Ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliği kapsamında faiz riski kaynaklı kaybın yasal özkaynağa oranı yüzde -20'yi aşamaz.

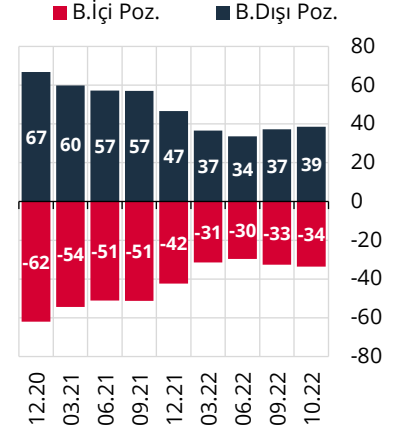
Grafik IV.3.10: YPNGP/Özkaynak Oranı ve YPNGP Gelişimi (% , Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Dipnot: YPNGP/Özkaynak haftalık değerlerinin basit aritmetik ortalaması alınmıştır.

Grafik IV.3.11: Bankaların YPNGP/Özkaynak Oranına Göre Aktif Büyüklüğü Payları (%)

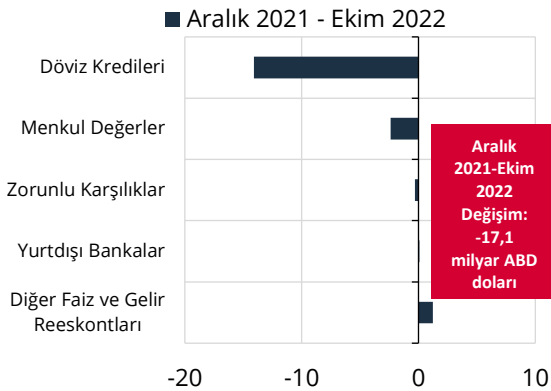
Dipnot: Ekim ayı aktif büyüklüğü hesaplamasında eylül ayının aktif büyüklükleri kullanılmıştır.

Grafik IV.3.12: Bankacılık Sektörü YP Pozisyon Gelişimi (Milyar ABD Doları)

Son Gözlem: 28.10.22

KKM uygulamasının devreye alınması ve bankacılık sektörünün yüksek döviz likiditesi ile zayıf YP kredi talebi nedeniyle bankaların dış borçlarında görülen azalış, bilanço içi açık pozisyonadaki gerilemenin kaynaklarıdır.

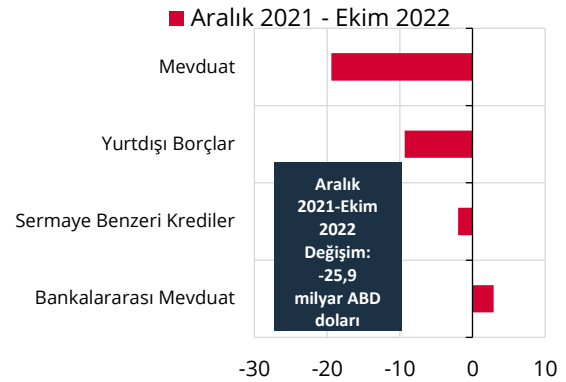
Bilanço içi YP varlıklar 2021 yıl sonundan Ekim ayı sonuna kadar 17,1 milyar ABD doları azalmıştır (Grafik IV.3.13). TCMB finansal istikrarın desteklenmesi ve parasal aktarım mekanizmasının güçlendirilmesi amacıyla hem varlık hem de yükümlülük kalemleri üzerinden zorunlu karşılık ve menkul kıymet tesisi uygulamaları ile makroihtiyati tedbirler almıştır. Tedbirlerin yoğun olduğu Nisan-Ekim döneminde TCMB ve zorunlu karşılık hesapları kayda değer artış göstermiştir. Öte yandan firmaların daha çok TL kredi kullanmayı tercih etmeleri ile döviz kredilerinin gerilemesi (-14,1 milyar TL) YP varlık azalışında temel rol oynamaktadır. KKM ürününün devreye alındığı Aralık 2021 tarihinden bu yana YP mevduattan TL mevduata geçişler devam etmiş ve YP mevduat 19,4 milyar ABD doları azalmıştır (Grafik IV.3.14). 2021 yıl sonuna göre bilanço içi YP yükümlülükler, bilanço içi YP varlıklarla uyumlu olarak 25,9 milyar ABD doları gerilemiştir.

Grafik IV.3.13: Bankacılık Sektörü Bilanço İçi Döviz Varlıkları Değişimi (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

Dipnot: Yurtdışı bankalar, ters repo işlemlerinden alacakları da içermektedir. Zorunlu karşılıklar, TCMB kaleminin eklenmesiyle hesaplanmıştır. Eximbank hariç bırakılmıştır.

Grafik IV.3.14: Bankacılık Sektörü Bilanço İçi Döviz Yükümlülükleri Değişimi (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

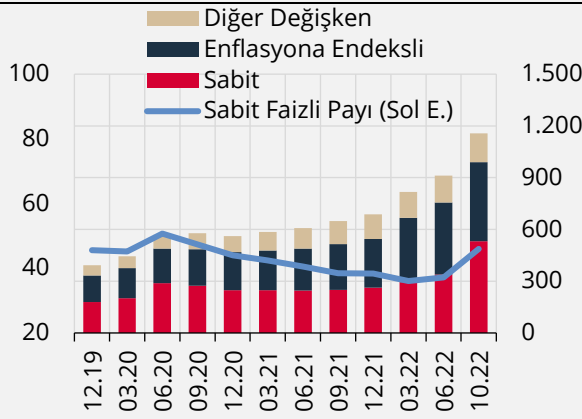
Dipnot: YP mevduat, DTH ile kıymetli maden depo hesaplarının toplamıdır. Yurtdışı borçlar, yurtdışından kullanılan krediler, ihraç edilen menkul kıymetler ve repo işlemlerinden sağlanan fonların toplamıdır. Eximbank hariç bırakılmıştır.

Kutu IV.3.1:

Bankacılık Sektöründe TL Menkul Kıymet Portföyünün Yapısı

TCMB, finansal istikrarın desteklenmesi ve liralışmanın teşvik edilmesi amacıyla makroihtiyati politika setini güçlendirmektedir. Bu kapsamda Türk lirası cinsi varlıkların TCMB teminat sistemindeki ağırlıkları değiştirilmiş, teminat koşullarındaki değişiklikleri tamamlayıcı nitelikte bir uygulama olarak bankalar YP cinsinden mevduat/katılım fonlarına karşılık TL cinsinden uzun vadeli sabit faizli menkul kıymet tesis etmeye başlamıştır. Banka bilançolarının varlık tarafında ise kredilerin hedefli alanlara yönelik olup olmamasına ve referans faiz seviyesine göre menkul kıymet tesis yükümlülüğü getirilmiştir. Bu kutuda söz konusu uygulamaların ardından bankaların menkul kıymet portföyünün gelişimi incelenmektedir.

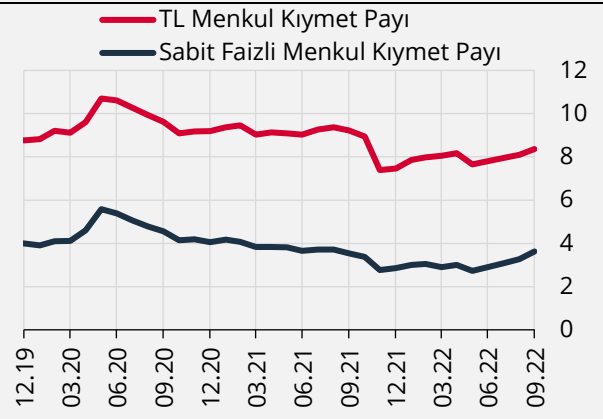
Grafik IV.3.1.1: TL Menkul Kıymetler (Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.22

Grafik IV.3.1.2: TL Menkul Kıymetlerin Aktif Payı (%)

Kaynak: TCMB

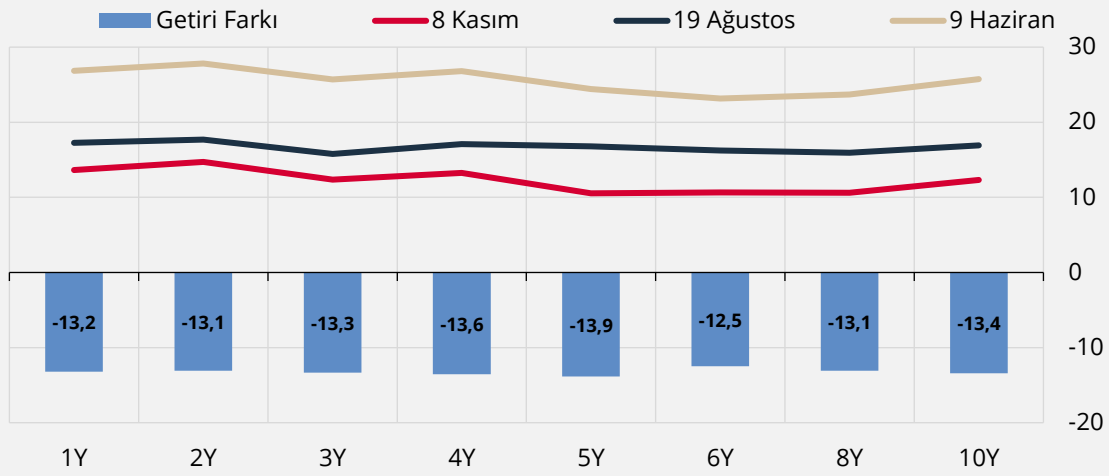
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Getirisi faize bağlı olmayan menkul kıymetler sabit faizli menkul kıymetlere dahil edilmiştir.

Bankaların TL menkul kıymet artışında 2022 yılı Haziran ayına kadar bilançoların enflasyona duyarlılığını dolayısı ile para politikasının etkinliğini azaltan ve genişleyici kredi ve para arzına yol açan TÜFE'ye endeksli olmak üzere değişken faizli menkul kıymetler belirleyici rol oynamış, sabit faizli TL menkul kıymetlerin toplam TL menkul kıymetler içindeki payı Mayıs 2022'de yüzde 36'ya kadar gerilemiştir. Menkul kıymet tesis uygulamasından sonra bu eğilim tersine dönmüş ve TL cinsi sabit menkul kıymetlerin toplam TL menkul kıymetler içindeki payı yüzde 46'ya yükselmiştir (Grafik IV.3.1.1).

2021 yıl başından itibaren artmaya başlayan bankaların sahip olduğu TL menkul kıymet tutarı Ekim ayı itibarıyla 1,2 trilyon TL'ye ulaşırken, halen TL menkul kıymetlerin ve sabit faizli TL menkul kıymetlerin sektörün aktiflerine oranı sınırlı düzeydedir (Grafik IV.3.1.2).

Grafik IV.3.1.3: TL DİBS Getiri Eğrisi (% , Yüzde Puan)

Kaynak: Bloomberg

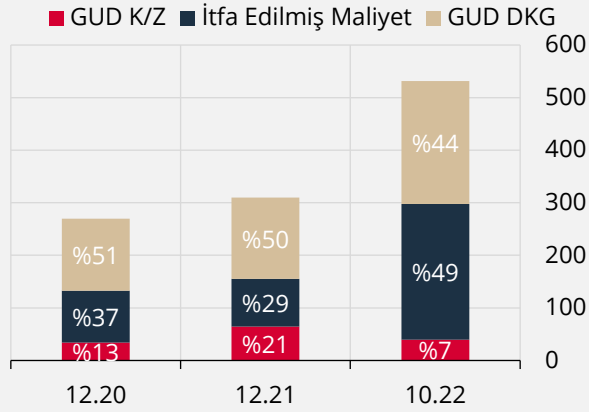
Dipnot: Getiri farkı 8 Kasım ve 9 Haziran getirilerinin farkıdır.

TCMB fonlamasında teminat koşullarının sıkılaştırılması, krediler ve YP mevduat için menkul kıymet tesisi uygulaması sonrasında sabit faizli menkul kıymetlere yönelik talebin güçlenmesiyle getiri eğrisi aşağı yönlü hareket etmiştir. Uzun vadeli tahvillerin faiz oranlarında 13,4 yüzde puana yakın azalış gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.1.3).

Uzun vadeli TL sabit faizli menkul kıymet talebinin banka bilanço yönetimine yansımalarını değerlendirmek için söz konusu menkul kıymetlerin hangi hesaplarda sınıflandırıldığı önemlidir. Bankalar, menkul kıymetlerini gerçeğe uygun değer farkı kâr zarara yansıtılan, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan ve itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlendirilen menkul değerler olarak sınıflandırabilmektedir. İlk iki sınıflama türünde yer alan menkul kıymetlerin piyasa fiyatları üzerinden değerlendirilmesi yapılırken, itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlendirilen menkul değerler bilanço değeri ile izlenmekte ve piyasa fiyatlarındaki değişimlerden etkilenmemektedir.

2019-2021 yılları arasında bankalar sabit faizli TL menkul kıymetlerinin yüzde 55'ini gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul kıymet portföyünde tutarken, yüzde 35'ini itfa edilmiş maliyet üzerinden değerlendirilen menkul kıymet olarak sınıflandırmıştır. Menkul kıymet tesisi uygulaması başladıktan sonra ise düzenlemeye konu olan kalan vadesi 4 yıldan, orijinal vadesi 5 yıldan uzun DİBS'lerin yüzde 64 oranında itfa edilmiş maliyet üzerinden değerlendirilen menkul kıymet olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Böylece TL menkul kıymet stokunda itfa edilmiş maliyeti üzerinden değerlendirilen menkul kıymetlerin payı son dönemde artmıştır (Grafik IV.3.1.4 ve Grafik IV.3.1.5).

Bankaların portföy sınıflama tercihleriyle, uzun vadeli sabit faizli menkul kıymetlerin faiz değişimlerine olan duyarlılığı sınırlı kalmakta, değerlendirme kaynaklı olarak kârlılık ve özkaynak üzerine gelebilecek etkiler azalmaktadır. Düzenleme kapsamındaki menkul kıymetlerin yüzde 36'sının değerlendirme farklarının kârlılık veya özkaynak kanalından banka bilançolarını etkilemesi mümkün olabilecektir. Ancak bu kapsamdaki menkul kıymet portföyünün toplam aktiflere oranının bulunduğu seviye (Eylül 2022: yüzde 1,6) bu kanaldan gelebilecek etkinin sınırlı kalacağına işaret etmektedir. Faiz riski duyarlılık analizleri de pozitif faiz şoku sonrası olası kayıpların özkaynaklara oranının yasal sınırların oldukça altında olduğunu göstermektedir (Bkz. Bölüm IV.3, Grafik IV.3.8).

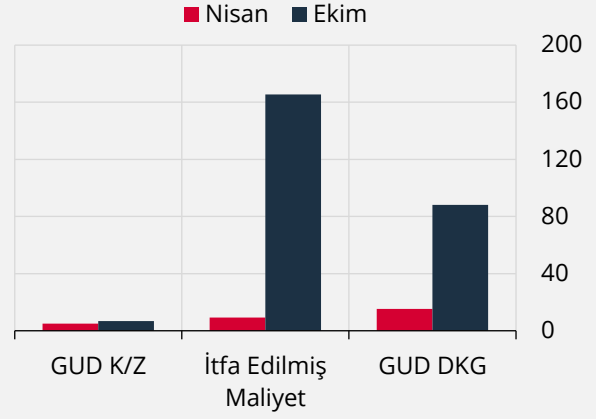
Grafik IV.3.1.4: Sabit Faizli TL Menkul Değerler
(Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.22

Dipnot: Sütunların içindeki yüzdeler payları, sağ eksen tutarları göstermektedir.

Dipnot: GUD K/Z Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Zarara Yansıtılan Menkul Değerler"; İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Menkul Değerler" ve GUD DKG "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler" için kullanılmıştır

Grafik IV.3.1.5: Sabit Faizli TL Uzun Vadeli DİBS'ler* (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Getirisi faize bağlı olmayan menkul kıymetler sabit menkul kıymetlere dahil edilmiştir.

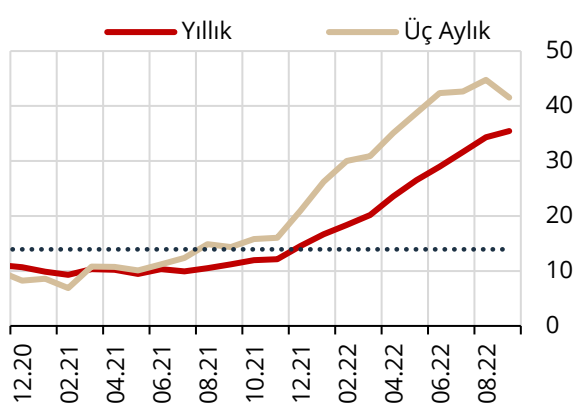
(*) Kalan vadesi 4 yıldan, orijinal vadesi 5 yıldan uzun olan devlet tahvillerini içermektedir.

IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektörünün güçlü kârlılık performansı 2022 yılında artarak devam etmiştir.

2021 yılında 2011-2019 dönemsel ortalamalarının altında seyreden özkaynak kârlılığı, Eylül 2022 itibarıyla yüzde 35,4 düzeyine yükselmiştir. Yılın üçüncü çeyreğindeki kâr performansı, yüzde 41,5 ile daha yüksek bir yıllık özkaynak kârlılığı ima etmektedir (Grafik IV.4.1). Yüksek özkaynak kârlılığı performansı, sektör geneline yayılmıştır. Sektörde faaliyet gösteren 56 bankanın, sektör aktiflerinin yüzde 60'ını oluşturan 35'i yüzde 30'u aşan çeyreklik özkaynak kârlılığına ulaşmıştır (Grafik IV.4.2).

Grafik IV.4.1: Özkaynak Kârlılığı (%)

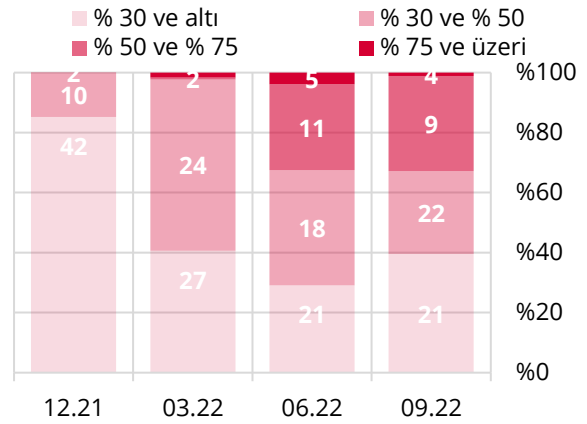

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Kesikli çizgi özkaynak kârlılığının 2011-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.4.2: Bankaların Özkaynak Kârlılığı Dağılımı (Çeyreklik-Yıllıklandırılmış, Aktifte % Pay)

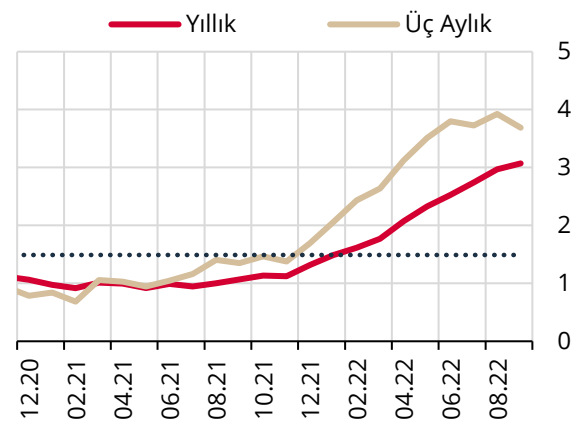

Kaynak: TCMB

Dipnot: Özkaynak kârlılık sınıfına giren bankaların sayısı sütunlarda, sektör aktiflerindeki payı sağ ekseninde gösterilmiştir.

Aktif kârlılığı, Eylül 2022 itibarıyla yüzde 3,1 düzeyine yükselirken yılın üçüncü çeyreğindeki kâr performansı yüzde 3,7 seviyesinde güçlü aktif kârlılığına işaret etmektedir (Grafik IV.4.3). Çeyreklik performansa göre 56 bankanın 44'ü yüzde 2'nin, 26'sı yüzde 4'ün üzerinde aktif kârlılığına sahiptir (Grafik IV.4.4).

Grafik IV.4.3: Aktif Kârlılığı (%)

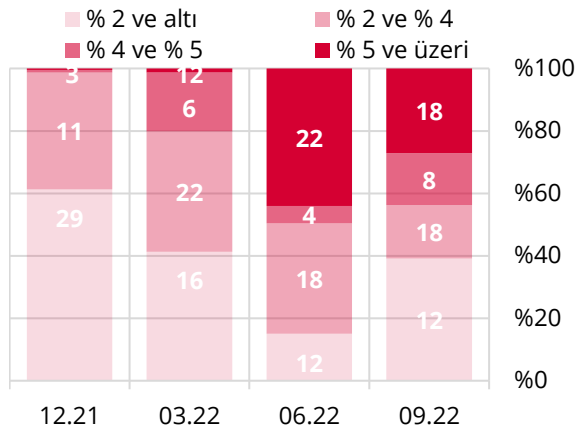

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Kesikli çizgi aktif kârlılığının 2011-2019 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.4.4: Bankaların Aktif Kârlılığı Dağılımı (Çeyreklik-Yıllıklandırılmış, Aktifte % Pay)

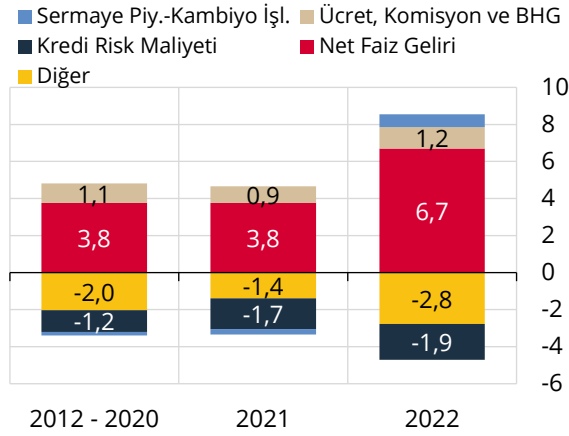
Kaynak: TCMB

Dipnot: Aktif kârlılık sınıfına giren bankaların sayısı sütunlarda, sektör aktiflerindeki payı sağ ekseninde gösterilmiştir.

Aktif kârlılığında artışa en önemli katkı net faiz gelirlerinden gelmiştir.

2022 yılında aktif kârlılığına net faiz gelirinin katkısı artarken, ücret ve komisyon gelirlerinin katkısı yatay seyretmiştir. Sermaye piyasası ve kambiyo işlem kârlarında görülen artış, kârlılığı desteklerken; kredi risk maliyeti ile diğer karşılık giderleri, kârlılıktaki artışı sınırlamıştır (Grafik IV.4.5). Çeyreklik gerçekleştirmeler kâr gelişimine ilişkin daha güncel performansı ortaya koymaktadır. 2022 yılında çeyrek dönemler itibarıyla net faiz gelirinin aktif kârlılığına katkısı artarak devam etmiştir. Sektör sermaye piyasası ve kambiyo işlemlerinden kâr elde etmeyi sürdürürken, karşılık giderlerinin bir önceki çeyreğe göre gerilemesi, son çeyrekte kredi risk maliyetinin aktif kârlılığı üzerindeki aşağı yönlü etkisini azaltmıştır (Grafik IV.4.6).

Grafik IV.4.5: Aktif Kârlılığının Bileşenleri
(Yıllıklandırılmış, % Puan)

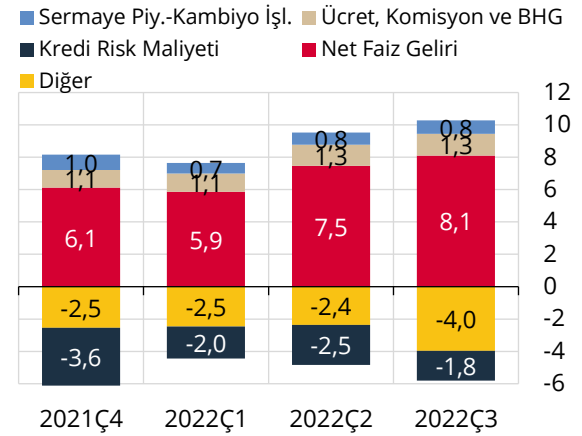

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Kredi risk maliyeti için genel ve özel kredi karşılıklar toplamıdır. 2022 yılına kadar olan dönem yıllık, 2022 yılı ilk dokuz aylık performans üzerinden hesaplanmıştır.

Grafik IV.4.6: Aktif Kârlılığının Bileşenleri
(Çeyreklik-Yıllıklandırılmış, % Puan)

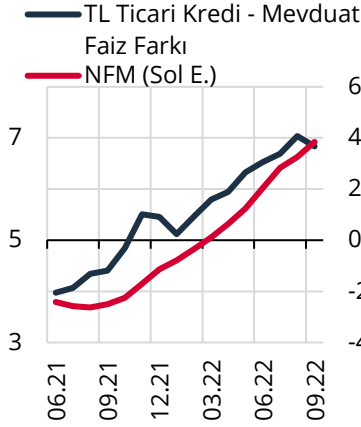
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Risk maliyeti için genel ve özel kredi karşılıklar toplamıdır. Gelir kalemleri 3 aylık toplamının yıllıklandırılması ile elde edilmiştir.

Kredi mevduat faiz farkı, kredi büyümesi ve TÜFE'ye endeksli menkul kıymetler net faiz gelirlerindeki yükselişte etkilidir.

Net faiz marjı 2022 yılında ılımlı düzeylerde seyreden TL fonlama maliyetlerinin desteği ile yükselme eğilimindedir. TL stok ticari kredi ve mevduat faiz oranı farkı da 2022 yılı eylül ayı itibarıyla +3,7 yüzde puan seviyesindedir (Grafik IV.4.7). TL ticari kredilerde yılın ilk yarısında izlenen güçlü büyüme eğilimi, bankaların net faiz gelirlerinde faiz farkının etkisini güçlendirirken, devreye alınan makroihtiyati düzenlemeler sonrasında kredi büyümesinin yavaşlaması hacim katkısını görece azaltmıştır (Grafik IV.4.8). Menkul kıymet faiz gelirlerinin sektör NFM performansına desteği devam ederken, makroihtiyati düzenlemeler ile birlikte bankaların sabit faizli menkul kıymetlere yönelmesinin etkisiyle TÜFE'ye endeksli menkul kıymetlerin payı son aylarda gerilemiştir (Grafik IV.4.9).

Grafik IV.4.7: TL Ticari Kredi - Mevduat Faiz Farkı (Stok, % Puan)

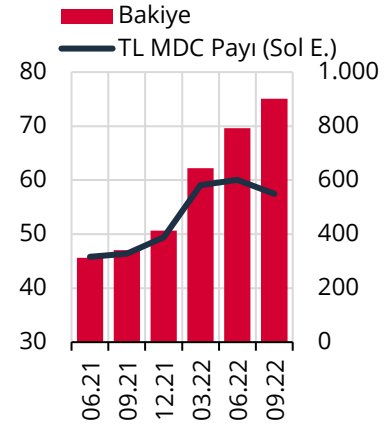
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Grafik IV.4.8: TL Ticari Kredi Büyümesi (Yıllıklandırılmış 13 Haftalık Ort., %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 28.10.22

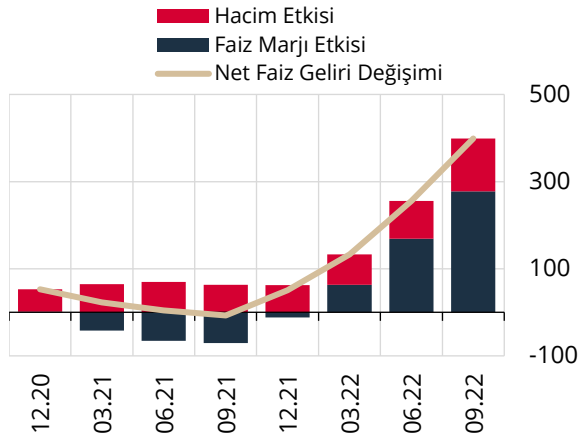
Grafik IV.4.9: TÜFE'ye Endeksli Menkul Değerler (Milyar TL, % Pay)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Net faiz geliri artışında kredi-mevduat faiz marjının katkısı belirleyici olmayı sürdürmüştür.

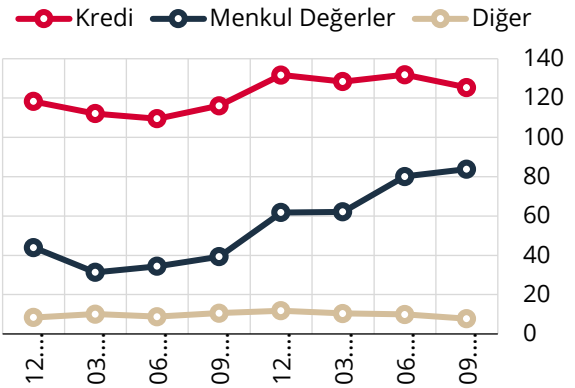
Net faiz gelirinde 2022 yılında izlenen yukarı yönlü ivmelenmede, faiz marjının pozitif katkısı faiz getirili aktiflerdeki büyümeden (hacim etkisi) daha fazla etkili olmuştur. Stok TL mevduat faizleri 2022 ikinci çeyrek sonuna göre 27 baz puan ve stok TL ticari kredi faizleri 235 baz puan yükselmiştir. Bankaların TÜFE'ye endeksli menkul kıymetlerden elde ettiği kârın da katkısı ile 12 aylık net faiz marjı eylül ayında yüzde 6,9 düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.4.7). 2022 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde TL ticari krediler kaynaklı kredi büyümesi hacim kanalı ile de net faiz gelirlerini olumlu etkilemiştir (Grafik IV.4.10 ve Grafik IV.4.11).

Grafik IV.4.10: Net Faiz Gelirinin Yıllık Değişimi ve Katkıları (Yıllıklandırılmış, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: 12 aylık faiz marjındaki yıllık değişimin ilgili dönemdeki faiz getirili aktif bakiyesi ile sağlayacağı varsayımsal etki faiz marjı etkisi, aynı dönem net faiz gelirindeki değişimin kalan kısmı hacim etkisi olarak tanımlanmıştır.

Grafik IV.4.11: Faiz Geliri/Toplam Faiz Gideri Kırılımı (Çeyreklik, %)

Kaynak: TCMB

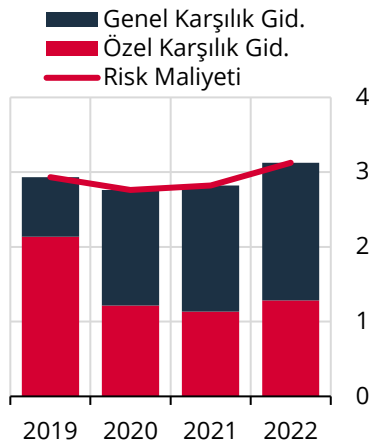
Son Gözlem: 09.22

Dipnot: Kredilerden ve menkul değerlerden elde edilen faiz gelirleri toplam faiz giderine oranlanmıştır.

TGA ilavelerindeki ılımlı seyir ve güçlü TGA tahsilatı kâr performansını destekleyen diğer bir unsurdur.

2021 yıl sonunda salgın esnekliklerinin sona erdirilmesinin ve bankaların şoklara karşı ihtiyatlı duruşunun bir sonucu olarak karşılıklar artmıştır. Kredi risk maliyeti 2022 yılında hem özel karşılık hem de genel karşılık giderlerinin artmasına bağlı olarak yükseliş göstermiştir (Grafik IV.4.12). Ancak TGA tahsilatları da dikkate alındığında aktif kalitesi görünümü kaynaklı kâr baskısının sınırlı olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan 2022 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla bankaların 67,6 milyar TL tutarında serbest karşılığı da kâr gelişmeleri üzerinde etkili olmuştur. Bankacılık hizmet gelirlerinde en büyük paya sahip olan kredi kartıyla ilişkili ücret ve komisyonların aktiflere oranı Eylül 2022 itibarıyla 2021 yılına göre 14 baz puan artarak yüzde 0,6 düzeyine yükselmiştir (Grafik IV.4.13). Kredilerden alınan ücret ve komisyon gelirlerinin aktifler içindeki payı 2022 yılında sınırlı düzeyde artmıştır (Grafik IV.4.14).

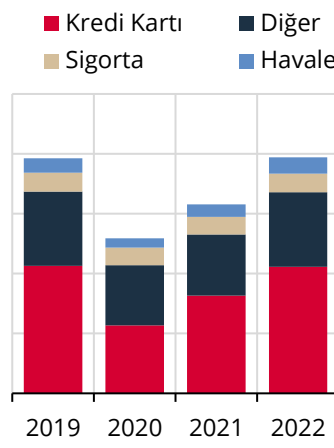
Grafik IV.4.12: Kredi Risk Maliyeti (Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

Dipnot: 2022 tutar verileri 9 aylık dönem yıllıklandırılarak elde edilmiştir. Risk maliyeti, 2022 yılı için Eylül 2022 itibarıyla özel ve genel karşılıkların 9 aylık dönem yıllıklandırılmış tutarının ilgili dönem ortalama brüt kredi tutarına bölünmesi ile elde edilmiştir.

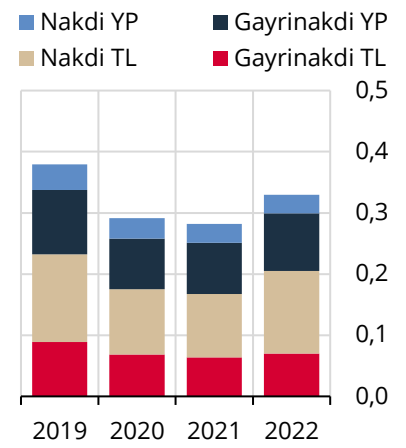
Grafik IV.4.13: Bankacılık Hizmet Gelirlerinin Aktiflere Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Dipnot: 2022 yılı için Eylül 2022 itibarıyla 9 aylık gelir yıllıklandırılmıştır.

Grafik IV.4.14: Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyon Gelirlerinin Aktiflere Oranı (%)

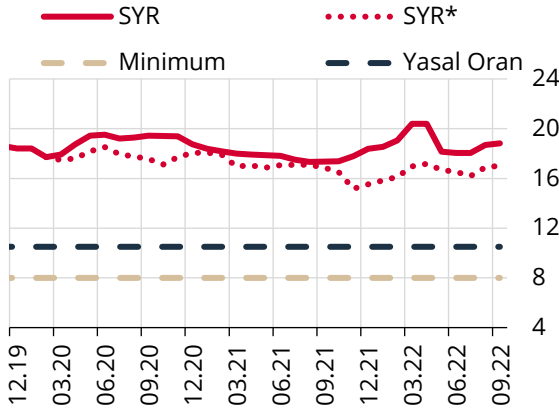
Kaynak: TCMB

Dipnot: 2022 yılı için Eylül 2022 itibarıyla 9 aylık gelir yıllıklandırılmıştır.

Bankacılık sektörü yasal sınırların üzerindeki sermaye oranlarını korumaktadır. Yasal oranların üzerinde tutulan fazla sermaye bankaları olumsuz senaryolara karşı güçlü bir konumda tutmaktadır.

2022 yılı Eylül ayı itibarıyla sektörün SYR'si yüzde 18,8, çekirdek SYR'si yüzde 14,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Son rapor döneminden bu yana BDDK'nın sermaye yeterliliği hesaplamasına yönelik sağladığı esneklikler uygulanmaya devam etmiştir. Bu kapsamda gerçeğe uygun değeri diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerlerin negatif net değerlendirme farklarının özkaynaklara yansıtılmaması imkânı korunmakta ve SYR'de kredi riskine esas tutar hesaplamasında cari kur yerine 2021 yıl sonu döviz kuru kullanılmaktadır. Söz konusu esneklikler hariç bırakıldığında sektörün SYR'si yüzde 17, çekirdek SYR'si yüzde 13,1 seviyesindedir. 2021 yıl sonuna göre düzenleme esneklikleri olmaksızın hesaplanan SYR yaklaşık 150 baz puan, çekirdek SYR'si ise yaklaşık 194 baz puan artmıştır (Grafik IV.4.15, Grafik IV.4.16). SYR'lerin banka bazında dağılımı, SYR'lerin yüzde 10,5 ila 12,5 arasında değişen bankaya özgü yasal oranların oldukça üzerinde olduğunu ve yüksek sermaye oranlarının sektör genelinde gözlendiğini teyit etmektedir (Grafik IV.4.17).

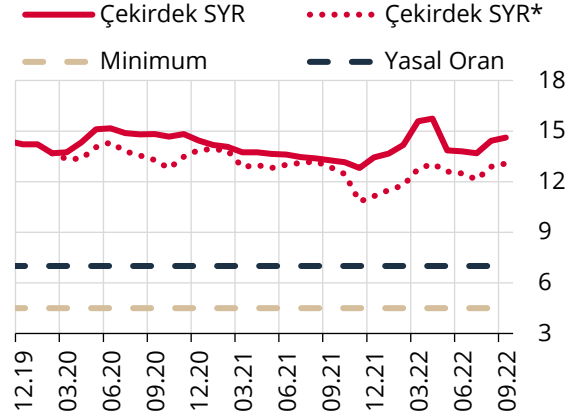
Grafik IV.4.15: Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Kaynak: BDDK, TCMB
Hesaplamaları

Son Gözlem: 09.22

Grafik IV.4.16: Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Kaynak: BDDK, TCMB
Hesaplamaları

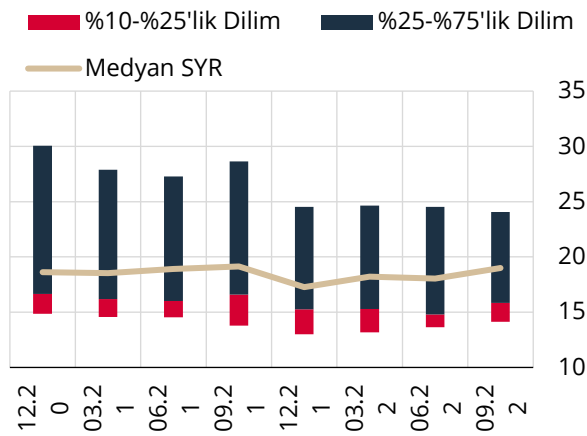
Son Gözlem: 09.22

* Kur ve menkul kıymet değerlendirme esnekliğinden arındırılmış SYR ve çekirdek SYR'leri ifade etmektedir.

Dipnot: Minimum oranlar, Mart 2022 itibarıyla sektör geneli için uygulanan oranlardır ve sistemik önemli bankalar için daha yüksektir. Yasal oranlar, Basel IV düzenlemeleri kapsamında minimum orana ek olarak bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu, sermaye koruma tamponu ve sistemik önemli banka tamponu oranının toplamından oluşmaktadır.

Bankaların güçlü kârlılık performansı özkaynak kanalından sermaye yeterliliğini desteklemektedir.

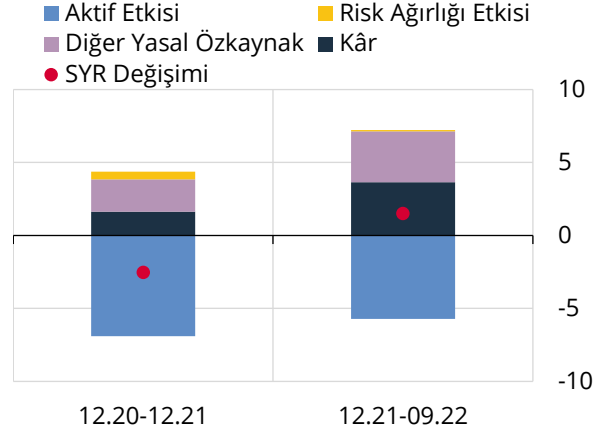
Yılbaşından bu yana bankacılık sektörünün SYR'sindeki yükselişte yasal özkaynak artışı belirleyici olmuştur. 2022 yılının ilk dokuz ayında, özkaynakların olumlu katkısı, bilanço genişlemesinin olumsuz etkisinin önüne geçmiştir. Özkaynak artışına en önemli katkı kârlılıktan gelmiştir. Bu dönemde SYR değişimine yüksek pozitif katkı veren diğer bir yasal özkaynak kalemi bankaların özkaynaklara yansıtılan kazançları olmuştur. Gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerler portföyünde yer alan TÜFE'ye endekli menkul kıymetlerin değerlendirilmesi ve tahvil faizlerinin gerilemesiyle artan menkul kıymet kazançları çekirdek sermayeyi desteklemektedir. Ayrıca 2022 yılında kamu bankalarına sağlanan sermaye desteği ve bazı bankaların ödenmiş sermaye artışına gitmesi sermaye oranlarının yükselmesine katkı sağlamıştır. Öte yandan, TL kredi büyümesindeki artışa karşın döviz kurundaki yükselişin önceki döneme göre daha sınırlı gerçekleşmesi, YP kredilerdeki azalış ve paritedeki gerilemeyle toplam aktiflerin sermaye yeterliliği üzerindeki negatif etkisi 2021 yılına göre gerilemiştir. İhtiyaç kredileri ve kredi kartına yüzde 150'ye varan risk ağırlığı uygulanması, TL ticari kredilere uygulanan risk ağırlığının yüzde 200'e çıkarılmasının etkisiyle SYR'de daha yüksek risk ağırlığı etkisi gözlenmiştir (Grafik IV.4.18).

Grafik IV.4.17: SYR'nin Dağılımı (%)

Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 09.22

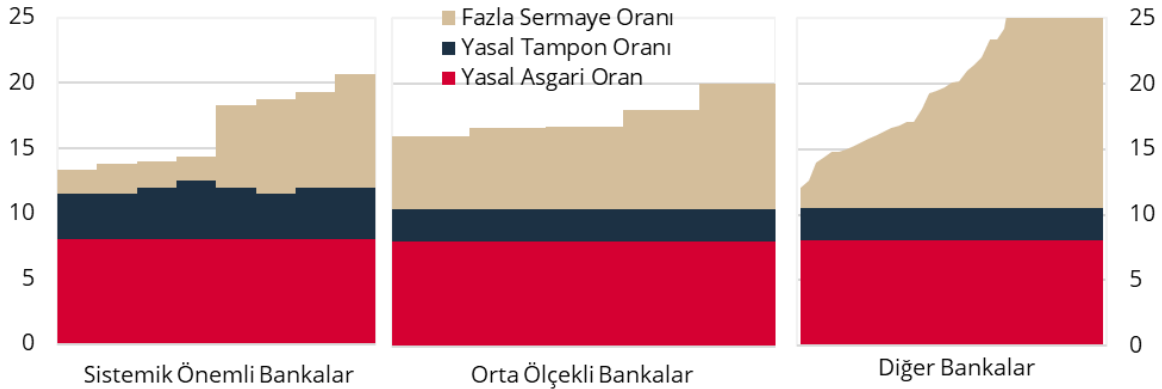
Dipnot: BDDK geçici önlemleri hariç SYR'ler kullanılmıştır.

Grafik IV.4.18: SYR'deki Değişime Katkıları (%)

Kaynak: BDDK, TCMB hesaplamaları

Dipnot: BDDK geçici önlemleri hariç SYR'ler kullanılmıştır.

Bankaların sermaye birikimi genele yaygın bir şekilde devam etmektedir. Sermaye tamponlarının yüksek seyretmesi, stres dönemlerinde bankaların asgari oranları ihlal etmeden beklenmeyen kayıpları karşılayabilmesi ve firma ve hanehalkına kredi arzının sürdürülmesi bakımından önemlidir. Türk bankalarının yasal oranların üzerinde fazla sermaye tamponlarına sahip olmaları, olası şoklar karşısında sistemin bütününe sirayet edebilecek risklerin yönetilmesine katkı sağlamaktadır (Grafik IV.4.19).

Grafik IV.4.19: Sektörün Yasal Sermaye Oranları ve Fazla Sermaye Tamponları (%)

Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 09.22

Dipnot: BDDK geçici önlemleri hariç SYR'ler kullanılmıştır. SYR'si yüzde 25'i aşan bankalar sağdaki grafikte gösterilmemiştir.